

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jakub Čermák

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ DROGOVÉ KRIMINALITY
(vybrané problémy)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Petr Štourač

Katedra: trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): prosinec 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne _____

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu této diplomové práce, RNDr. Petru Štouračovi, za jeho odborné vedení během vypracování této práce, které mi bylo velmi přínosné, a to včetně cenných připomínek, zájmu a času, který mi věnoval.

Dále bych chtěl poděkovat advokátní kanceláři Odrobina & Co. a Mgr. Markétě Singerové za jejich zájem, pomoc, podporu a konzultace během zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	3
1. Vymezení některých pojmů použitých v diplomové práci	5
2. Drogy.....	8
2.1. Dělení drog.....	8
2.2. Popis jednotlivých druhů drog.....	8
2.2.1. Konopné drogy	9
2.2.2. Halucinogeny.....	10
2.2.3. Opiáty	10
2.2.4. Taneční drogy.....	11
2.2.5. Stimulancia.....	12
3. Vývoj právní úpravy a drogové trestné činy	14
3.1. Vývoj právní úpravy do roku 1961.....	14
3.2. Trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb.).....	15
3.3. Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.).....	19
3.4. Zákon o návykových látkách (zákon č. 167/1998 Sb.)	25
4. Metodika vyšetřování drogové kriminality	27
4.1. Metodika vyšetřování a kriminalistická charakteristika obecně.....	27
4.2. Kriminalistická charakteristika drogové kriminality.....	28
4.2.2. Drogová kriminalita dle způsobů páčání	29
4.2.3. Charakteristické rysy pachatelů drogové kriminality	31
4.3. Typické stopy.....	32
4.4. Typické vyšetřovací situace.....	34

4.5. Zvláštnosti předmětu vyšetřování.....	38
4.6. Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	39
4.7. Zvláštnosti počátečních, operativně pátracích a vyšetřovacích úkonů a opatření	40
4.7.1. Ohledání	41
4.7.2. Osobní prohlídka, prohlídka těla, domovní prohlídka, prohlídka věci	43
4.8. Kriminalistické verze a plánování vyšetřování	51
4.9. Následné operativně pátrací a vyšetřovací úkony (výslech)	53
4.9.1 Výslech obecně	53
4.9.2 Trestněprocesní pravidla výslechu obecně.....	54
4.9.3. Výslech obviněného – trestněprocesní pravidla	55
4.9.4. Výslech svědka.....	56
4.9.5. Výslech jako kriminalistická metoda	57
4.9.6. Zvláštnosti výslechu při vyšetřování drogové kriminality	60
5. Příklad z praxe.....	63
6. Drogová prevence s důrazem na prevenci primární	67
Závěr	69
<i>Seznam použitých zkratk</i>	
<i>Seznam použité literatury</i>	
<i>Ostatní zdroje</i>	
<i>Obrazová příloha</i>	
<i>Abstrakt</i>	
<i>Summary</i>	

Úvod

Hlavním důvodem pro zpracování diplomové práce zaměřené na metodiku vyšetřování drogové kriminality je skutečnost, že užívání drog, jejich výroba, distribuce a kriminalita s tímto spojená je jeden z nejzávažnějších a stále aktuálních světových problémů. Problém užívání drog je závažný nejenom z hlediska zdravotnického, kdy nežádoucí účinky drog vedou k devastování organismu uživatele, které může vyústit i ve smrt, ale i z hlediska sociologického, trestního a dalších. Vymezení výroby, distribuce a obchodu s omamnými a psychotropními látkami jako globálního problému, jen podtrhuje i řada mezinárodních smluv v této oblasti a také mezinárodní spolupráce policejních orgánů. Zjednodušeně řečeno – drogy neznají hranice a proto je potřeba k tomuto problému i s tímto přistupovat.

Dalším z důvodů pro výběr tohoto tématu je i moje vlastní zkušenost s drogovou problematikou. Jako dobrovolník jsem se pět let účastnil peer programu - programu zaměřeného na nealkoholovou primární prevenci závislostí na středních školách. Během této doby jsem se setkal s mnohými mladými lidmi, kteří nejen experimentovali s omamnými a psychotropními látkami, ale mnohokrát na nich byli i závislí.

Vymezení pojmu droga je velmi široké, avšak v této práci se omezím pouze na drogy odpovídající zákonnému výkladu pojmu „návyková látka“. Do tohoto výčtu ovšem spadá i alkohol, proto bude přesněji upozornit, že práce je zaměřena na nealkoholovou drogovou problematiku.

V úvodu práce provedu rozdělení drog do kategorií včetně jejich popisu. Každá z kategorií má ovšem mnoho zástupců, proto bude jistě přehlednější zaměření na nejznámější zástupce těchto kategorií. Následně bude potřeba vymezit trestněprávní úpravu drogové kriminality, tedy jednotlivé drogové trestné činy včetně historického vývoje postihu drogové kriminality, a to v návaznosti na právní předpisy platné v předemtných obdobích. V tomto bodě je nutno upozornit na poměrně nedávnou změnu hlavního pramene trestněprávního postihu, tj. přijetí zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, který zcela nahradil trestní zákon z roku 1961.

Samotná metodika vyšetřování drogové kriminality je tématem velmi širokým, každá z jejích kapitol by zasloužila hlubší rozbor a popis některých částí by jistě vystačil na samostatnou práci. Cílem této diplomové práce však nemůže být podrobné zpracování všech jejích souvisejících částí, ale bude více zaměřena na specifické kapitoly, jakými jsou například problematika domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků, a to i v důsledku aktuální judikatury Ústavního soudu, která zaslouží pozornost. Stejně tak zaslouží hlubší rozbor i výslech jako úkon následné etapy vyšetřování, a to hned z několika důvodů, jakými jsou např. specifický přístup k výslechu toxikomana – osoby závislé na drogách, požadavky kladené na osobu vyslychajícího atd.

V závěru práce nastíním příklad z praxe dle trestního spisu, ke kterému jsem získal přístup. Uvedení konkrétního případu jednak napomůže pochopení a lepší představě o závěrech uvedených v teoretické části metodiky vyšetřování, a také umožní alespoň částečně porovnat, v jakém rozsahu se teorie shoduje s praxí.

1. Vymezení některých pojmů použitých v diplomové práci

Droga: Tento pojem je možno vykládat několika způsoby. Z historického významu slova, používaného dodnes jen v určitých oborech (např. farmacie), se drogou rozumí surovina rostlinného nebo živočišného původu používaná k přípravě léků, nebo lék samotný.¹ Tato definice dnes není příliš používaná a drogou se proto převážně rozumí „jakákoliv látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí“, což je definice zveřejněná Světovou zdravotnickou organizací (WHO) roku 1969. Účelům této diplomové práce bude ovšem nejvíce odpovídat vymezení vedoucího lékaře Centra metadonové substituce DROP IN a autora řady odborných publikací v oblasti drogové problematiky, Jiřího Presla, který uvádí, že droga, ať již jako přírodní či syntetická látka, naplňuje dva základní znaky: musí vyvolávat psychotropní efekt (tj. látka ovlivňuje vnímání reality) a zároveň má možnost vyvolat závislost. V dnešní době se slovo droga užívá i ve spojení s činností či silnému zaujetí k něčemu..

Návyková látka: Dle závazného pokynu policejního prezidenta č. 12/1999 se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací schopnosti, rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Tomuto vymezení odpovídá i výkladové ustanovení § 130, zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Omamná látka: Chemická látka navozující útlum, poruchu vědomí a necitlivost k bolesti (analgesii). Tento termín se většinou požívá pro opiáty a opioidy. V běžné řeči a také v právní terminologii některých zemí je často pojem omamná látka nepřesně používán a označují se jím všechny ilegální drogy bez ohledu na jejich farmakologické vlastnosti. Zákonná úprava České republiky hovoří o „omamných a psychotropních

¹ STRAUS, J., a kol.: Metodika vyšetřování drogové kriminality, 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 7

látkách“ (OPL), což je také termín přijatý Jednotnou úmluvou OSN o narkoticích - Single Convention on Narcotic Drugs z roku 1961.²

Psychotropní látka: Za psychotropní látku v užším smyslu slova můžeme považovat, i v souladu s Úmluvou OSN o psychotropních látkách z roku 1971, chemickou látku působící na centrální nervovou soustavu, kde ovlivňuje a mění mozkové funkce. Pojem psychotropní látka se kryje s pojmem psychoaktivní látka.

Jed: Z toxikologického hlediska podal dosud nepřekonanou definici jedu alchymista Paracelsus roku 1537, když prohlásil, že: „Všechny látky jsou jedy, nic není nejedovaté. Pouze dávka způsobuje, že látka přestává být jedem.“ Vzhledem k zaměření této diplomové práce ovšem použiji vymezení zákonodárce, který v nařízení vlády č. 467/2009 Sb. stanoví, že za jedy je nutno považovat látky uvedené v příloze č. 1 uvedeného nařízení a dále chemické směsi, které obsahují nejméně 7 % uvedené látky.

Prekurzor: Látky, které mají charakter pomocných chemických sloučenin používaných při výrobě drog, však samy nejsou chráněny příslušnými právními normami jako omamné či psychotropní látky – patří sem různé kyseliny, ředidla, rozpouštědla a další.³

Toxikomanie: Jedná se o stav periodické nebo chronické intoxikace, který škodí jedinci i společnosti a je vyvoláván opakovaným užíváním drogy. Charakteristická je zde nepřekonatelná potřeba užívat drogu, zvyšovat aplikované dávky a také závislost na droze.⁴

² [Http://www.drogy-info.cz/](http://www.drogy-info.cz/) [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky, 23.04.2003 , 06.12.2010 [cit. 2011-10-02]. Omamná látka, narkotikum. Dostupné z WWW: < http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu/o/omamna_latka_narkotikum>.

³ KONRÁD, Z., a kol.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 95.

⁴ STRAUS, J., a kol.: Metodika vyšetřování drogové kriminality. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. s. 10.

Závislost: *Na závislost můžeme nazírat ze dvou různých perspektiv, a to jako na závislost fyzickou nebo psychickou. V případě závislosti fyzické si v důsledku dlouhodobějšího užívání drogy začne metabolismus formou abstinčních příznaků drogu vyžadovat, neb ta se stala jeho součástí. Psychická závislost se vyznačuje touhou užít drogu znovu, zejména pro opětovné navození účinků drogy.*

Dealer: *Dealerem označujeme článek drogového řetězce, který drogou zásobuje nižší články tohoto řetězce – distributory, s jejichž pomocí se droga dostává ke konzumentům.*

2. Drogy

2.1. Dělení drog

Drogy je možno rozdělit dle různých hledisek do několika systémů. Může se jednat o dělení na drogy zákonné či nezákonné, dělení podle vzniku drogy (přírodní, polosyntetické a syntetické), dle rizika vzniku závislosti na dané droze (měkké a tvrdé), či dle působení na organismus a jejich složení.

Jako příklad dělení drog můžeme uvést dělení dle jejich původu:

1) Drogy přírodní: Do této skupiny řadíme drogy, které se přirozeně vyskytují ve formě rostlinné. Volný výskyt těchto drog a nízká finanční náročnost k jejich získání z nich činí ve společnosti, a to zvláště u mladých lidí, poměrně žádanou komoditu. Mezi nejznámější zástupce této třídy řadíme především konopné produkty, listy keře koka či různé druhy hub, jakými jsou například lysohlávky.

2) Drogy polosyntetické (semisyntetické): Drogy polosyntetické mají svůj základ v rostlinném původu, avšak ten je extrahován a chemickou cestou přeměněn na finální produkt. Chemická změna rostlinného základu tak mnohokrát vede ke zvýšení omamných účinků drogy. Může se jednat např. o kokain vzniklý z rostlinného základu koky, či heroin, k jehož výrobě se využívá opium.

3) Drogy syntetické: Drogy plně syntetické ke své výrobě nepotřebují rostlinný základ a vnikají tedy pouze chemickou cestou. Do této skupiny řadíme např. ecstasy, také označovanou jako „taneční drogu“, pervitin složený z amfetaminů a jejich derivátů, popřípadě rozpouštědla a jiné těkavé látky.

2.2. Popis jednotlivých druhů drog

Jedním z dalších možných způsobů dělení drog je rozdělení podle typu jejich působení na organismus člověka a jejich chemického složení. Takto můžeme rozdělit drogy do pěti základních kategorií. Pro ilustraci jsem u každé skupiny vybral, dle mého

názoru, neznámějšího zástupce té které skupiny s jeho stručným popisem a účinky na lidský organismus.

2.2.1. Konopné drogy

Konopné drogy se nejčastěji vyskytují ve dvou základních formách, a to ve formě marihuany a hašiše. Obě tyto drogy jsou získávány převážně z rostliny zvané *Cannabis indica*, která má z hlediska omamného účinku přední postavení mezi konopnými rostlinami. Marihuana je získávána z horních lístků rostliny, které se po usušení převážně kouří, ať již samostatně nebo společně s tabákem (tzv. joints). Hašiš je oproti marihuaně získáván z pryskyřice konopné rostliny a následně slouží hlavně ke kouření, může být však užíván i jako přísada do jídla. Konopné drogy jako psychotropní látky obsahují účinnou látku THC. Po intoxikaci dochází u uživatele nejčastěji k lehce euforickým stavům, navíc je pro konopnou intoxikaci typická i deformace ve vnímání času.⁵ Negativními důsledky užívání konopných drog mohou být depresivní či paranoidní stavy, při dlouhodobém užívání zhoršená krátkodobá paměť, zhoršená schopnost soustředění a v některých případech i porucha jiných kognitivních funkcí.

(Konopné drogy)⁶

⁵ KALINA, K., a kol.: *Drogy a drogové závislosti I mezioborový přístup*. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 3/5 Michal Miovský: *Konopné drogy*, s. 176. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/pdf/drogy_a_drog_zavislosti_dill.pdf>.

⁶ Zdroj: <http://www.rect.muni.cz/drogy/POKUS/casti/thc.htm> a http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/080801_konopi_cs.htm

2.2.2. Halucinogeny

Lysohlávka kopinatá: Houba vyskytující se hojně v České republice, převážně v lesích, podél cest a na lukách, se řadí, stejně jako např. LSD, do skupiny halucinogenních drog. Účinnou látkou obsaženou v lysohlávkách je psylocybin, který u poživatelé vyvolává iluze, halucinace či zhoršené vnímání prostoru a času. Sesbírané houby se pojídají syrové, vyrábí se z nich odvar, nebo se jako přísada přidávají do jídla. Rizika při užívání lysohlávek jsou spatřována převážně v neznalosti množství psylocybinu v houbách, který při nadměrném užití může vést k silně depresivním stavům, při vyvolaném pocitu úzkosti k sebepoškozování, agresivnímu chování a v neposlední řadě dochází u uživatelů se srdeční poruchou k srdečním komplikacím.

(Halucinogeny – vlevo Lysohlávka kopinatá, vpravo LSD)⁷

2.2.3. Opiáty

Heroin: Heroin je řazen do skupiny drog označovaných jako opiáty. Jedná se o derivát morfinu s vysokou mírou závislostního potenciálu⁸, což heroin, ve spojení s faktem, že jeho toxicita (jedovatost) je přibližně pětikrát vyšší než u morfinu a

⁷ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Lysohl%C3%A1vka_%C4%8Desk%C3%A1 a http://yalibnan.com/site/archives/2008/05/lsd_is_the_late.php

⁸ KALINA, K., a kol.: *Drogy a drogové závislosti I mezioborový přístup*. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 3/2 Jakub Minařík: *Opioidy a Opiáty*, s. 161. Dostupný také z WWW: http://www.drogy-info.cz/pdf/drogy_a_drog_zavislosti_dill.pdf.

dvacetinásobně vyšší než u opia⁹, řadí mezi nejnebezpečnější drogy vůbec. Způsob aplikace heroinu se liší podle toho, o jaký druh drogy se jedná (white powder, brown sugar). V nejčastějších případech se heroin užívá nitrožilně, popř. se kouří. Euforické pocity po intoxikaci vyplývají z umělého navození účinků, které jsou podobné chemické sloučenině přirozeně se vyskytující v těle člověka - peptidu. Rizika užívání jsou závislá na procentuální části čistého heroinu v dávce určené k užití nebo na způsobu aplikace drogy a tvoří je velmi dlouhý výčet. Nejrizikovější jsou případy, kdy může po intoxikaci procentuálně čistým heroinem dojít i ke smrti uživatele. Dalším příkladem je intoxikace (otrava) nekvalitní drogou (dávky jsou výrobci a dealery často ředěny, např. omítkou, a to pro maximalizaci zisku), dále možnost nákazy AIDS, trombózou, či srážení krve vedoucí k embolii.

(Opiáty – vlevo heroin v práškové podobě, vpravo souprava k aplikaci heroinu)¹⁰

2.2.4. Taneční drogy

Extáze: Extáze (XTC), oblíbená „taneční droga“, je svým zařazením stavěna na pomezí drog stimulačních a halucinogenních. Na trhu se nejčastěji vyskytuje ve formě tablet či pilulek. Účinnou látkou v extázi je MDMA (3,4-

⁹ <http://www.drogy-info.cz/> [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky, 27.04.2003 , 04.10.2005 [cit. 2011-10-01]. Heroin. Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/opiaty/heroin>.

¹⁰ Zdroj: <http://www.talktofrank.com/drug/heroin> a http://www.ped.muni.cz/wsedu/zdroj_mat/stud_mat/drogy/BM/opiat.htm

methylenedioxyamfetamin), která po požití vyvolává pocity zvýšené empatie (vcítění se do druhého), komunikativnost, halucinace a sníženou chuť k jídlu (dříve byla extáze používána také jako prostředek na hubnutí). Po užití drogy může u konzumenta nastat smrt z přehřátí organismu, droga dále poškozuje serotoninergní nervová zakončení a může způsobit i jaterní selhání, popř. zvýšit riziko mozkového krvácení.¹¹

(Tablety a pilulky extáze)¹²

2.2.5. Stimulancia

Nejznámějším zástupcem stimulačních drog je zřejmě přírodní alkaloid kokain, jenž je obsažen v listech keře nesoucího název Koka pravá (Erythroxylum coca). Aplikace kokainu postupně přešla od žvýkání listů koky po dnes nejpoužívanější aplikaci – vdechování práškového kokainu. Účinkem kokainu po jeho užití, a stimulantů obecně, je povzbuzení organismu, aktivita, zvýšené sebevědomí i anestetický účinek (až do roku 1862 byl kokain prodáván jako odvykací prostředek proti morfinu). Délka účinku drogy je však poměrně krátká a pohybuje se přibližně v rozmezí 20-40 minut. Užívání kokainu

¹¹ KALINA, K., a kol.: *Drogy a drogové závislosti 1 mezioborový přístup*. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 3/9 Jakub Minařík, Tomáš Páleníček: *MDMA a jiné drogy „technoscény“*, s. 202. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/pdf/drogy_a_drog_zavislosti_dil1.pdf>.

¹² Zdroj: <http://crinapopa.wordpress.com/2011/08/25/extasy-poate-trata-leucemia/> a <http://www.drogovopradna.cz/halucinogeny-uvod/mdma-extaze.html>

s sebou nese riziko proděravění nosní přepážky, poruchy srdeční činnosti, depresivních stavů a další nepříznivé následky.

(Stimulancia – vlevo listy Koky pravé, vpravo práškový kokain určený k vdechování)¹³

¹³ Zdroj: http://www.stockphotos.cz/image.php?img_id=14362828&img_type=1 a http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kokain-jde-do-mody-zejmena-v-klubech_17832.html

3. Vývoj právní úpravy a drogové trestné činy

3.1. Vývoj právní úpravy do roku 1961

Trestněprávní úprava drogové problematiky v České republice zasahuje daleko do minulosti. Na postupný nárůst fenoménu drog musela reagovat i legislativa, která si poměrně brzy uvědomila nebezpečnost tohoto celosvětového problému. Po konci první světové války byl v České republice zaznamenán zvýšený nelegální obchod s drogami, na což alespoň částečně reagoval zákon č. 128/1923 Sb. z. a n. o provádění mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, který na straně jedné sice široce upravoval výrobu, dovoz a držení omamných a psychotropních látek (převážně dovoz, vývoz, držení a rozdělování „zpracovaného opia jakož i škvárů a veškerých zbytků opia vykouřeného“)¹⁴, avšak na straně druhé porušení tohoto právního předpisu považoval pouze za přestupek a podle toho jej i trestal.¹⁵ Klasifikování drogových deliktů jako přestupků tak mělo za následek poměrně mírný postih, a to uložení pokuty až do výše 20.000,- Kč, popř. uložení přiměřeného trestu odnětí svobody v délce trvání až tří měsíců. Tato klasifikace vycházela ze zákona č. 117/1852 ř. z, trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích, který se také, byť jen velmi okrajově, zabýval problematikou drog. Jednalo se o ustanovení upravující například užívání odvaru makovic při dětech.

Samotné přijetí zmíněného zákona č. 128/1923 Sb. z. a n. bylo reakcí na Mezinárodní konferenci o opiu v Haagu, kde byla dne 23.1.1912 přijata Mezinárodní opiová konvence. Tato konvence se zabývala mezinárodním bojem proti narkotikům a k jejímu provedení do československého práva byl přijat právě zákon č. 128/1923 Sb. z. a

¹⁴ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., a kol.: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení : Právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, Lékařský přístup ke zneužívání drog, Možnosti resocializace uživatelů drog . Praha : Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 48.*

¹⁵ *Česká protidrogová politika a její koordinace: Historie a současnost. Zaostřeno na drogy. Březen - duben 2009, sedmý, 2/2009, s. 2. Dostupný také z WWW: <http://icv.vlada.cz/assets/vydavatelstvi/periodicky-tisk/zaostreno_na_drogy_200902v2_www.pdf>.*

n., a dále vládní nařízení ze dne 18.6.1925, jimž se provádí zákon o mezinárodní opiové konvenci.

První komplexní úpravu v nakládání s psychotropními látkami přinesl až zákon č. 29/1938 Sb. z. a n., tzv. opiový zákon. Impulsem pro přijetí opiového zákona bylo provedení několika mezinárodních úmluv do právního řádu Československa. Komplexnost zákona lze vyvozovat jednak z toho, že postihoval široké množství přestupků a přečinů, za které ukládal jak peněžité tresty, tak tresty odnětí svobody („uzamčení“)¹⁶, stejně tak z toho, že obsahoval kvalifikované skutkové podstaty (ve větším rozsahu, po živnostensku) a dokonce definoval i některé základní pojmy související s předmětnou problematikou. Dle opiového zákona tak mohla být osoba, která zpracovala, dovezla (atd.) omamnou látku uvedenou v zákoně ve větším rozsahu, potrestána žalářem v rozpětí jednoho až pěti let a zároveň jí mohl být uložen peněžitý trest až do výše 100.000,- Kčs.

Úprava obsažená v zákoně č. 86/1950 Sb., trestní zákon, byla přejata do zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, jen s malými úpravami, proto se tímto zákonem budeme zabývat více v následující podkapitole.

3.2. Trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb.)

Jak již bylo řečeno v předcházející části, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“) čerpal úpravu drogové problematiky ze zákona č. 86/1950 a jeho odlišnosti se projeví převážně v rozšíření škály trestů a zvýšení či snížení trestních sazeb u jednotlivých druhů trestných činů. Drogové trestné činy byly v trestním zákoně zařazeny do Zvláštní části (Část II), hlavy čtvrté, jako trestné činy obecně

¹⁶ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., a kol.: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení : Právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, Lékařský přístup ke zneužívání drog, Možnosti resocializace uživatelů drog . Praha : Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 48.*

nebezpečné. Zákon byl několikrát novelizován, což se ve větší či menší míře dotklo i ustanovení upravujících nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek a jedů.

§ 187 trestního zákona upravoval neoprávněnou výrobu, dovoz, vývoz, nabízení, zprostředkování a prodej omamné látky, psychotropní látky, prekurzoru či jedu, popř. látku omamné látky, psychotropní látky, prekurzor či jed obsahující. Trestní sankce za porušení tohoto ustanovení byla stanovena jedním rokem až pěti lety odnětí svobody. Za porušení kvalifikovaných skutkových podstat, upravených v odstavcích 2 až 4, byla trestní sankce podstatně citelnější, v důsledku čehož mohl být pachatel, který činem uvedeným v odstavci prvním způsobil újmu na zdraví více osob či smrt, odsouzen k trestu odnětí svobody na deset až patnáct let. Vzhledem k vysoké nebezpečnosti, kterou drogové delikty jistě naplňují, se jedná o trestní sazbu, která bezesbytku naplňuje jak preventivní, tak represivní funkci trestu. Dále je třeba podotknout, že se v tomto případě jedná o trestný čin ohrožovací. Samotné ustanovení nabylo svou komplexnější podobu novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 175/1990 Sb., která v § 187 rozšířila omamné látky a jedy o psychotropní látky a dále odstranila postih přechovávání pro sebe.¹⁷ Výše zmíněná novela, a potažmo i celé ustanovení § 187, bylo zařazeno do trestního zákona na základě mezinárodních závazků,¹⁸ zvláště na základě Úmluvy o psychotropních látkách¹⁹ a Úmluvy proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (sdělení č. 462/1991 Sb.).

Za pozornost jistě stojí i judikatura vztahující se k tomuto paragrafu. Judikatura pomohla v mnoha případech podrobněji definovat pojmy jako „přechovávání“,

¹⁷ PŮRY, F., SOTOLÁŘ, A., a kol.: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení : Právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, Lékařský přístup ke zneužívání drog, Možnosti resocializace uživatelů drog . Praha : Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 50.

¹⁸ ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S.: Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. doplněné a přepracované vydání. C. H. Beck. Praha 2004, s. 1154.

¹⁹ srovnej vyhlášku č. 62/1989 Sb.

„opatření“ či „výroba omamné látky“. Toto bližší vymezení pojmů nám tak i v dnešní době dává jasnější představu o rozsahu předmětného ustanovení. Jako příklad tak můžeme uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu, NS 24/2003-T 573, které vymezilo délku doby držení zakázané látky tak, že „za přechovávání lze považovat alespoň několik hodin trvající držení omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího takovou látku, prekurzoru nebo jedu, aby se zde mohla projevit dispoziční moc držitele“. Právě ona dispoziční moc je pro naplnění skutkové podstaty trestného činu zásadní. Nezáleží tak, zdali má pachatel látku přímo u sebe, avšak musí ji mít ve své moci.

Další významnou novelou byla novela provedená zákonem č. 112/1998 Sb., která vložila nově do trestního zákona § 187a. V tomto ustanovení bylo stanoveno, že: „Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“ Toto ustanovení se ovšem záhy ukázalo problémovým a to díky poměrně nešťastnému obratu „množství větší než malé“. Zákonodárce bohužel ani v zákoně, ani jinde nestanovil, co se množstvím větším než malým rozumí. Tento neurčitý právní pojem tak byl ponechán na soudním výkladu. Jako první se výkladem zabývaly policejní orgány České republiky. Závazným pokynem policejního prezidenta č. 12/1999 tak byly orientačně stanoveny hodnoty množství většího než malého. Pokyn policejního prezidenta ovšem nebyl závazný pro rozhodování státních zastupitelství či pro rozhodování soudů České republiky. Státní zastupitelství proto prostřednictvím nejvyšší státní zástupkyně, pokynem č. 6/2000, definovalo hodnoty množství většího než malého pro potřeby státních zastupitelství.²⁰

Zmíněné dokumenty ovšem nemohly obstát pro účely rozhodovací praxe soudů. Soudní praxe si proto vyžádala pro svá rozhodnutí potřebu vypracování znaleckých posudků, a to nejen co se týče stanovení množství a kvality omamných a psychotropních látek, ale také množství drogy ve vztahu k individuálním potřebám pachatele v

²⁰ [Http://www.drogy-info.cz/](http://www.drogy-info.cz/) [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky, [cit. 2011-04-09]. Množství větší než malé. Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/zakon_pod_lupou/mnozstvi_vetsi_nez_male>.

souvislosti s jeho případnou závislostí.²¹ Významně tak do soudní definice předmětného obratu vstoupil Nejvyšší soud České republiky, a to rozsudkem Rt 13/2000, vydaným dne 16.2.2000, a rozsudkem R 46/2000, kterými určil budoucí směr výkladu. Respektoval při svém rozhodování i smysl § 187a, trestního zákona, tedy že se nepostihuje konzumace drog samotných, ale pouze jejich přechovávání, neboli postihuje přechovávání množství, které přesahuje běžnou potřebu konkrétní osoby²². Toto bylo zmíněno i v rozsudku Nejvyššího soudu, Rt 13/2000, který stanovil „malé množství“ jako „množství obvyklé pro konkrétní osobu užívající tyto látky, která odpovídá stupni její závislosti na těchto látkách, aniž je způsobilá vážně ohrozit zdraví nebo život této osoby“. Po definici pojmu „malé množství“ zaujal Nejvyšší soud České republiky i postoj k výkladu pojmu „množství větší než malé“. Učinil tak v rozhodnutí R 46/2000, které stanovilo: „Za množství větší než malé ve smyslu § 187a odst. 1, trestního zákona, je třeba považovat takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta [v případě metamfetaminu – base (pervitinu) desetinásobně]. Při posuzování otázky, zda je naplněn tento zákonný znak, nelze činit rozdíl mezi prvokonzumentem a uživatelem těchto látek v pokročilém stadiu závislosti“.

Ustanovení § 187a vyvolávalo diskuse ještě z jiného důvodu. Dle názoru Pavla Šámala je „ustanovení § 187a značně problematické vzhledem k tomu, že tato skutková podstata dopadá především na ty, kteří jsou pouhými konzumenty drog, včetně těch, kteří jsou na droze natolik závislí, že je na ně třeba pohlížet jako na nemocné“.²³ Z toho

²¹ <http://www.drogy-info.cz/> [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky, [cit. 2011-04-09]. Množství větší než malé. Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/zakon_pod_lupou/mnozstvi_vetsi_nez_male>.

²² <http://www.drogy-info.cz/> [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky, [cit. 2011-04-10]. Množství větší než malé. Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/prosazovani_prava/trestni_zakon_zak_c_140_1961_sb>.

²³ ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6.doplňené a přepracované vydání.* C.H.Beck. Praha 2004. s. 1161

lze správně dovodit, že § 187a nebude konečným či účinným řešením drogové problematiky a nebude řešit snížení poptávky po drogách. Na druhou stranu z něj nelze dovozovat, že se na základě tohoto ustanovení (v souvislosti s mylnou představou, že se jedná o postih konzumace drog) drogy stanou „zakázaným ovocem“, což povede ke zvýšení konzumace. Dle mého názoru, podloženého několikaletou praxí v předmětné problematice (zvláště pak účastí na programu zaměřeného na prevenci drog na středních školách), jsou drogy „zakázaným ovocem“ již dlouhou dobu, a to ať již vlivem učebních postupů na školách (ať již základních, či středních), rodinné výchovy či vlivem médií. Nemyslím si, že by se tak novelou provedenou zákonem č. 112/1998 Sb., změnil přístup k chápání drog jako látek zakázaných, které vyvolávají vysoké nebezpečí fyzického či psychického poškození a které jsou na druhou stranu chápány (zvláště u mladých lidí) jako lákavá možnost řešení problémů, či jako pojítko s vrstevníky, kteří jsou konzumenty, popř. kteří již měli s drogami zkušenosti v minulosti.

§ 188, trestního zákona, stejně tak jako § 188a, trestního zákona, byl přejet do zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „trestní zákoník“), jen s minimálními změnami, proto bude praktické, když tato ustanovení (výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu a šíření toxikomanie) podrobněji rozeberu v kapitole zabývající se právě trestním zákoníkem.

3.3. Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)

Dne 1.1.2010 nabyl účinnosti trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., který tak po takřka padesáti letech nahradil trestní zákon předcházející. Drogové trestné činy zařadil trestní zákoník, dle pozměněné systematiky, do hlavy VII., trestné činy obecně nebezpečné, dílu 1., trestné činy obecně ohrožující, části zvláštní, do § 283 až § 287. Trestní zákoník nově stanoví rozdílné trestní sazby za neoprávněné přechovávání drogy pro vlastní potřebu v množství větším než malém u konopných drog na jedné straně a u ostatních omamných či psychotropních látek na straně druhé.²⁴ Dále zavedl trestní

²⁴ Nový trestní zákoník : Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy. 15. února 2010, osmý, 1/2010, s. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.drogy->

zákoník nové skutkové podstaty spočívající v pěstování některých druhů rostlin, které obsahují omamnou či psychotropní látku, ale zároveň odlišuje rostliny konopné od rostlin jiných.

Velmi významnou změnou oproti dřívější úpravě je § 289, společná ustanovení, a to přesněji odstavce 2 a 3 tohoto paragrafu, které řeší již výše zmíněnou problematiku pojmu „množství větší než malé“. Tento pojem již není ponechán na aplikační praxi orgánů činných v trestním řízení²⁵, ale je zde závazně určeno, že vláda nařízením stanoví, jaké je množství větší než malé ve smyslu § 284 a § 285. Vláda tak učinila ve dvou nařízeních, a to v nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků jich obsahujících a jedů, a dále v nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2010_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2010_01>.

²⁵ *Nový trestní zákoník: Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy. 15. února 2010, osmý, 1/2010, s. 7. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2010_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2010_01>.*

Tabulka č. 1 - Výňatek z nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku mimo jiné stanoví, jaké je množství větší než malé u OPL (omamných a psychotropních látek), přípravků jich obsahujících a jedů.²⁶

Obecně vžitý název drogy/látky (účinná látka)	Množství (směsi) drogy/látky	Množství účinné látky
Pervitin (metamfetamin)	více než 2 g	0,6 g báze 0,72 g (hydrochlorid)
Heroin (diacetylmorfin)	více než 1,5 g	0,2 g báze 0,22 g (hydrochlorid)
Kokain (benzoylcegoninmetylester)	více než 1 g	0,54 g báze 0,6 g (hydrochlorid)
Subutex®, Suboxone®, další léky s obsahem buprenorfinu (buprenorfin)	nestanoveno	52 mg báze 56 mg (hydrochlorid)
Metadon (metadon)	nestanoveno	500 mg báze 560 mg (hydrochlorid)
Extáze (MDMA, MDA, MDEA)	více než 4 tablety/kapsle nebo více než 0,4 g práškovité či krystalické substance	0,34 g báze 0,40 g (hydrochlorid)
LSD (LSD-25, (+) Lysergid)	5 papírků, tablet, želatinových kapslí nebo „krystalů“ impregnovaných účinnou látkou	0,000134 g báze 0,000250 g (tartarát)
Marihuana (delta-9-THC)	více než 15 gramů sušiny	1,5 g delta-9-THC
Hašiš (delta-9-THC)	více než 5 gramů	1 g delta-9-THC
Lysohlávký a další houby obsahující psilocin a/nebo psilocybin (psilocin; psilocybin)	více než 40 plodnic houby	0,05 g báze (psilocinu) nebo odpovídající množství psilocybinu (fosfátového esteru psilocinu)

§ 187 trestního zákona z roku 1961 byl do nového trestního zákoníku převzat v podobě § 283. Oproti svému předchůdci rozšiřuje kvalifikované skutkové podstaty a zavádí tak např. trest odnětí svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutí majetku osoby, která čin uvedený v odstavci 1 tohoto paragrafu spáchá, ač byla za takový čin v posledních třech letech odsouzena nebo potrestána. Stejným způsobem ukládá sankci osobě, která takový čin spáchá ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let. Nová úprava také zvyšuje délku trestu odnětí svobody. Při naplnění skutkových podstat uvedených v odstavci 4 tak může být pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání deset až osmnáct let, přitom dřívější

²⁶ Zdroj: Nový trestní zákoník: Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy. 15. února 2010, osmý, 1/2010, s. 8. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2010_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2010_01>.

úprava za stejné skutkové podstaty²⁷ stanovila trest odnětí svobody v délce deset až patnáct let.

Jak již bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, trestní zákoník zpřesnil a rozšířil dřívější § 187a. Učinil tak v § 284 nazvaném přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu. Odstavce 1 a 2 trestního zákona zůstaly, až na alternace k trestu odnětí svobody a peněžitému trestu, takřka beze změny. Novinkou ovšem je, že trestní zákoník v odstavci 1 vyjímá omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí a další OPL obsahující psychoaktivní látku THC a postihuje přechovávání těchto látek v množství větším než malém pro vlastní potřebu trestem odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci či jiné majetkové hodnoty. Pro tyto OPL tedy trestní zákoník stanovuje nižší trest odnětí svobody. Poslední změnou v § 284 je odstavec 4, a tedy trest odnětí svobody na dvě léta až osm let při spáchání trestných činů uvedených v odstavcích 1 a 2 ve značném rozsahu.

Novým trestným činem oproti dřívější úpravě je i nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Jedná se o ustanovení § 285, trestního zákoníku, které navazuje na diferenciaci držení drog pro vlastní potřebu podle typu drogy²⁸, neboť by měly existovat rozdílné sankce také pro pěstování těchto drog za účelem samozásobitelství oproti sankcím pro „komerční“ pěstování, které díky privilegovanosti § 285 budou nadále postihovány jako výroba drogy podle trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283.²⁹ Pro naplnění skutkových podstat těchto trestných činů je opět důležité již několikrát zmiňované množství větší než malé. Výňatek z nařízení vlády, ve formě tabulky č. 1, které množství větší než malé upravuje ve vztahu k omamným a

²⁷ Slovo stejné zde zřejmě není úplně přesné, neboť zmíněné skutkové podstaty nejsou totožné, ačkoliv jejich smysl je stejný – srovnej § 283 odst. 4, zákona č. 40/2009 Sb. a § 187 odst. 4, zákona č. 140/1961 Sb.

²⁸ Srovnej § 284, zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

²⁹ ŠÁMAL, P., a kol.: *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2639

psychotropním látkám, byl již zmíněn výše, avšak pro představu množství většího než malého ve vztahu k rostlinám a houbám je nutno uvést ještě výňatek z nařízení vlády č. 455/2009 Sb. (tabulka č. 2).

Tabulka č. 2 – Výňatek z nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.³⁰

Seznam rostlin a hub, které se pro účely trestního zákoníku považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku	Hodnoty určující množství větší než malé u rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku pro účely trestního zákoníku (počet rostlin)
Rostliny konopí (Cannabis sp.) - všechny druhy a odrůdy, které obsahují více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů z celkové hmotnosti rostliny	více než 5
Rostliny obsahující DMT	více než 5
Rostliny obsahující 5-methoxy-DMT	více než 5
Rostliny obsahující meskalin,	více než 5
Kokainovník pravý (Erythroxylum coca)	více než 5
Houby obsahující psilocybin a psilocin	více než 40

Ustanovení § 286, trestního zákoníku, nazvané Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu, se zaměřuje, jak již sám název napovídá, na postih výroby, přechovávání a opatřování prekurzorů nebo jiných předmětů určených k nedovolené výrobě OPL a jedů. Pod pojmem „předmět“ si nelze představit jen přístroje a jejich součásti, ale také suroviny určené k výrobě OPL a jedů. Kvalifikované skutkové podstaty u tohoto trestného činu se vztahují ke spáchání činu členem organizované skupiny³¹ ve značném rozsahu, ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo získá-li tímto pachatel pro sebe nebo jiného značný prospěch.

³⁰ Zdroj: Nový trestní zákoník: Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy. 15. února 2010, osmý, 1/2010, s. 8. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2010_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2010_01>.

³¹ což v trestním zákoně z roku 1961 uvedeno nebylo.

Šíření toxikomanie bylo jako trestný čin taktéž přejato do trestního zákoníku jen s drobnými úpravami. Podstata ustanovení šíření toxikomanie (§ 287, trestního zákoníku) spočívá v postihu pachatele, který svádí, podporuje nebo jinak podněcuje jiného ke zneužívání návykové látky, vyjma alkoholu. Toto ustanovení je zaměřeno především na postih propagace zneužívání návykových látek ve společnosti, a tím i na ochranu společnosti před dalším rozvojem tohoto sociálně patologického jevu.³² Opět se u tohoto ustanovení musím zmínit o kvalifikovaných skutkových podstatách, které umožňují uložit pachateli trest odnětí svobody až na pět let a v odstavci 3 až na osm let.

S užíváním návykových látek, a tedy i s drogovými trestnými činy, jistě souvisí i § 274, trestního zákoníku, ohrožení pod vlivem návykové látky. Ustanovení je zaměřeno na ochranu života a zdraví lidí včetně jejich majetku, před ohrožením pocházejícím z činností konaných pod vlivem návykové látky a zakazuje vykonávat určité zaměstnání nebo činnost ve stavu vylučujícím způsobilost, kterou si pachatel přivodil vlivem návykové látky.³³

Existuje mnoho dalších trestných činů, které mohou blíže či vzdáleně souviset s drogovou kriminalitou. V úzkém vztahu k návykovým látkám tak bude ustanovení § 360, trestního zákoníku, opilství, ustanovení upravující trestné činy proti majetku, jakým je i trestný čin krádeže, neboť se toxikomani nezřídká uchylují k páchání majetkové kriminality pro nabytí finančních prostředků, které chtějí následně vynaložit na získání drog. Stejně tak nesmíme opomenout ani přestupky související s drogovou kriminalitou podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ať se jedná o řízení vozidla bezprostředně po užití návykové látky (§ 22 odst. 1, písm. b), řízení vozidla ve stavu vylučujícím způsobilost, způsobeném užitím návykové látky (§ 22 odst. 1, písm. c), odepření podrobit se vyšetření, zda osoba není ovlivněna alkoholem nebo jinou návykovou látkou, k němuž byla osoba vyzvána podle zvláštního právního předpisu (§ 30 odst. 1, písm. i), nebo jiné

³² KUCHTA, J., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. I. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 377

³³ ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2548

přestupky. Výše zmíněné je sice v souvislosti s drogovou problematikou, avšak vymezení tohoto by zcela jistě stačilo na samostatnou práci a přesahuje tak účel a cíl práce této.

3.4. Zákon o návykových látkách (zákon č. 167/1998 Sb.)

Při popisu vývoje právní úpravy drogových trestných činů musím alespoň krátce zmínit i zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Tento zákon, jenž nabyl účinnosti 1. ledna 1999, nahradil do té doby platné nařízení vlády Československé republiky č. 192/1988 Sb., prostřednictvím kterého byly do našeho právního řádu promítnuty mnohé mezinárodní úmluvy.

Zákon o omamných látkách upravuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropských společenství³⁴ zacházení s prekurzory a pomocnými látkami a stanoví pravomoc a působnost správních orgánů nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a přímo použitelnými předpisy Evropských společenství³⁵, které je povinen vykonávat členský stát. Zákon je členěn na sedm částí. Část první upravuje vymezení základních pojmů (hlava I), pravidla vztahující se k zacházení s návykovými látkami, přípravky a prekurzory (hlava II), požadavky na způsobilost osob, jež přicházejí s takovými látkami do styku (hlava III), dovoz, vývoz a tranzitní operace (hlava IV), podmínky pěstování konopí a koky (hlava V), ohlašovací povinnost osob oprávněných zacházet s návykovými látkami, přípravky a prekurzory (hlava VI), kontrolu (hlava VII) a sankce (hlava VIII).³⁶

³⁴ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog, Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi atd.

³⁵ *tamtéž*

³⁶ VĚSTNÍK, P., JAMELKA, L.: *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 144*

Přílohu tohoto zákona tvoří seznamy a skupiny OPL, které jsou v souladu s mezinárodními úmluvami OSN. Nejpřísnější omezení se vztahuje k OPL uvedeným v přílohách 3 a 4, kam se řadí i látky jako THC, MDMA, LSD, heroin a další.

4. Metodika vyšetřování drogové kriminality

4.1. Metodika vyšetřování a kriminalistická charakteristika obecně

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů je částí vědního oboru zvaného kriminalistika a řadí se do jeho zvláštní části. Zvláštní část kriminalistické vědy, na rozdíl od obecné části, jejíž poznatky a metody se týkají všech druhů trestných činů bez ohledu na jejich druh, se zabývá specifiky konkrétních druhů trestných činů. Metodikami vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů tak rozumíme uspořádané systémy poznatků o typových kriminalistických charakteristikách trestných činů, o zákonitostech vzniku, vyhledávání a zajišťování stop jednotlivých typů trestných činů, o vyšetřovacích situacích utvářejících se při vyšetřování, jakož i systém typových modelů činnosti kriminalistů v určitých etapách procesu poznání trestných činů.³⁷

Na kriminalistickou charakteristiku můžeme pohlížet jako na souhrn kriminalisticky relevantních rysů, které podstatně ovlivňují jednak tvorbu stop, jednak proces odhalování a vyšetřování.³⁸ Za tyto relevantní rysy můžeme považovat zejména typické způsoby páchání, typické kriminální situace, typické osobnostní rysy pachatelů a dále také typické motivy.

Kriminalistickou charakteristiku můžeme rozdělit na dvě úrovně, dle její obecnosti. První úroveň bude nejobecnější úroveň veškeré trestné činnosti, která dopadá na všechny trestné činy, a druhou úroveň nedruhová úroveň různých skupin trestných činů, jakými jsou např. drogové trestné činy. Také musíme odlišit obecnou kriminalistickou charakteristiku od konkrétní kriminalistické charakteristiky - tou se zabývá vyšetřovatel při vyšetřování konkrétního trestného činu, tj. jedná se o praktické poznání, nikoliv teoretické.

³⁷ PORADA, V., a kol.: *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 13

³⁸ KONRÁD, Z., a kol.: *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. třetí*. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 11

4.2. Kriminalistická charakteristika drogové kriminality

Pohled na šíření a zneužívání drog prošel v posledních letech značným vývojem. Přibližně do roku 1960 bylo na tuto problematiku nazíráno jen jako na odborný problém. V období po roce 1960 až do roku 1990 se jednalo o problém spíše společenský. Právě toto období je charakteristické zvýšeným nárůstem užívání drog, který vedl k mnohým zdravotním a sociálním důsledkům, což kvalitativně změnilo koncepce a přístupy drogových politik.³⁹ Tento vývoj vyústil v pojmenování zmíněného jevu jako globálního problému, a to v Globálním akčním plánu Valného shromáždění OSN z roku 1991. Drogová problematika se tak zařadila mezi jiné celosvětové problémy, jakými jsou např. životní prostředí či migrace.

Konzum drog s sebou přináší mnoho různorodých problémů. Od individuálních problémů jedince užívajícího drogy, jakými jsou devastace organismu uživatele drogy, přesněji konzumenta drogy, spočívající v poškozování orgánů životně důležitých a jeho společenskému propadu, až k problémům zasahujícím celou společnost. Výdaje na protidrogovou politiku, ať již v národním či mezinárodním měřítku, pravidelně stoupají, ačkoliv by bylo z pohledu společnosti vhodnější využít tyto finanční prostředky v jiných oblastech života. Pro představu stačí uvést, že za rok 2009 bylo na protidrogovou politiku v České republice vynaloženo 375,4 mil. Kč ze státního rozpočtu, 172,6 mil. Kč z rozpočtů krajů a dalších 59,5 mil. Kč z rozpočtů obcí. V roce 2010 byly výdaje na protidrogovou problematiku opět o něco vyšší, když bylo ze státního rozpočtu poskytnuto 371,6 mil. Kč, z rozpočtu krajů 193,7 mil. Kč a z rozpočtu obcí 62,1 mil. Kč.

³⁹ KALINA, K., a kol.: *Drogy a drogové závislosti 1, mezioborový přístup*. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 1/1 Kamil Kalina: Úvod do drogové politiky: základní, str. 15. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/pdf/drogy_a_drog_zavislosti_dil1.pdf>.

Tabulka č. 3 – Výdaje ze státního rozpočtu na protidrogovou politiku dle resortů

Účel čerpání	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
RVKPP	91 895	103 851	100 579	105 657	108 788	104 442	99 979	97 476	85 504
MŠMT	9 506	9 338	10 093	9 386	10 809	12 557	12 447	11 263	14 967
MO	3 981	4 693	3 484	3 968	4 875	3 595	5 276	4 280	4 384
MPSV	35 154	44 281	42 224	46 049	49 698	57 013	79 472	86 785	91 743
MZ	25 744	22 046	26 459	33 467	18 000	22 241	18 874	15 057	21 462
MS	9 632	14 080	13 638	36 723	41 251	12 610	7 385	10 817	7 081
GŘC	27 472	22 558	9 310	14 500	23 488	26 725	10 656	3 180	2 100
NPC	n.a.	96 230	86 477	94 972	106 482	127 743	137 846	146 548	144 370
Celkem	203 384	317 077	292 264	344 722	363 391	366 926	371 935	375 406	371 611

(Zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010)

V neposlední řadě je třeba upozornit, že drogová problematika je v úzké souvislosti s organizovaným zločinem a nelegálním trhem s drogami.

4.2.2. Drogová kriminalita dle způsobů páčání

Drogovou kriminalitu lze podle typických způsobů páčání rozdělit následovně:

A) Kriminalita spojená s výrobou, držením a distribucí drog: s touto kategorií úzce souvisí již výše rozebíraná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, postihující nedovolenou výrobu a přechovávání omamných a psychotropních látek, jakož i předmětů určených k výrobě těchto látek. Subjekty této skupiny můžeme hierarchicky rozdělit do několika skupin. První skupinou budou výrobci drog, kteří stojí na vrcholku pomyslné pyramidy. Výrobci mají většinou odborné znalosti o výrobě drog, získané ať již vzděláním či samostudiem. Jejich závislost na vyráběných drogách není příliš obvyklá i vzhledem ke skutečnosti, že jejich primárním cílem je vytváření zisku z prodeje drog. Nižší článek řetězce distribuce drog tvoří dealeři, kteří získávají drogy od výrobců a dále je prodávají konečnému spotřebiteli. Dealeři bývají zpravidla zároveň konzumenti drog, i když to jistě není pravidlem, a rekrutují se z vrstev s nižším vzděláním.

Výroba, držení a distribuce drog v České republice, dle studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2004⁴⁰, prošla mnohými změnami. Jako příklady můžeme uvést, že distribuce drog se rozšiřuje do menších měst, celkově narůstá užívání takřka všech druhů omamných a psychotropních látek a do obchodování s omamnými a psychotropními látkami jsou častěji zapojovány osoby pod horní hranicí trestní odpovědnosti. V neposlední řadě je třeba poukázat na skutečnost, že je výraznější i diferenciací pachatelů, neboť jednotlivé druhy drog jsou obvykle dlouhodobou doménou trestné činnosti různých etnických skupin pachatelů.⁴¹

B) Kriminalita spojená s dovozem, vývozem a průvozem drog: pro kriminalitu spojenou s dovozem, vývozem a průvozem drog je typický její přeshraniční prvek. Na celou kategorii má vliv řada mezinárodních úmluv, které se vyvíjeli již od počátku 20. století. Jako příklad poslouží jedny z prvních úmluv regulující drogy z mezinárodního hlediska, jakými jsou bezesporu Mezinárodní opiová úmluva z roku 1912 a Úmluva k potlačování nedovoleného obchodu s omamnými látkami, vzniklá v Ženevě roku 1936, která již obsahovala tresty ukládané pachatelům a dále také vymezovala pojem extradice pachatelů. Za řadu úmluv a protokolů vdčíme také Organizaci spojených národů a její Komisi pro omamné látky, zřízená roku 1946.

Způsoby přepravy drog jsou velice rozmanité, ať se jedná o přepravu skrytou např. v rezervních pneumatikách automobilů nebo přepravu drog v tělních dutinách pašeráků či kurýrů. Pašeráci drog využívají při své nelegální činnosti rozsáhlé, předem připravené trasy přepravy, které obecně spojují oblasti produkce drog s oblastmi jejich konzumu.⁴² Asi nejnámější trasa spojená s Českou republikou, avšak nikoliv jediná, je

⁴⁰ srovnej - <http://www.ok.cz/iksp/docs/301.pdf>

⁴¹ CEJP, M., a kol.: *Organizovaný zločin v České republice III. První*. Praha : Vydavatelství KUFR, 2004. s. 95. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>>.

⁴² KONRÁD, Z., a kol.: *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. třetí*. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 94

tzv. balkánská cesta, která stále drží prvenství mezi drogovými trasami, neboť se jejím prostřednictvím dostává do České republiky největší množství heroinu.

C) *Kriminalita páchaná pod vlivem drog nebo kriminalita páchaná za účelem získání finančních prostředků k nákupu drog: Do této skupiny patří celá řada rozmanitých trestných činů. Konzumenti drog si mnohokrát snaží opatřit drogy či finanční prostředky k nákupu drog nelegálním způsobem, proto se uchylují ke krádežím, loupežím a vloupáním do zdravotnických zařízení. Opomenout nemůžeme ani již zmiňovaný trestný čin šíření toxikomanie.*

Jednotlivé skupiny pachatelů drogové kriminality, tj. výrobci, dealeři, distributoři, převozci, a toxikomani, jsou dále rozebírány také v dalších částech této práce, neb je vhodnější rozebírat jejich specifika ve zvláštních kapitolách.

4.2.3. Charakteristické rysy pachatelů drogové kriminality

Pokud se chceme alespoň okrajově seznámit s charakteristickými rysy pachatelů drogové kriminality, je třeba pachatele rozdělit do dvou skupin.

První skupinu tvoří pachatelé závislí, tzv. toxikomani. Osobnost pachatele – toxikomana je spojena s otázkou, zda existuje strukturální uspořádání specifické pro to, co by bylo možné definovat jako „toxikomanská struktura“. Na současné úrovni poznání není snadné rozlišit, zda určité osobnostní rysy vznikly jako následek konzumace drog, nebo zda v určité míře tyto rysy již existovaly a konzumace drog je jen zvýraznila navenek.⁴³

Druhou skupinou jsou pachatelé – výrobci, převozci, dealeři a distributoři. K těmto pachatelům můžeme ovšem ještě připojit osoby, které vyrábějí předměty sloužící k výrobě omamných a psychotropních látek.

⁴³ STRAUS, J., a kol.: *Metodika vyšetřování drogové kriminality. první. Praha : Policejní akademie České republiky, 2006. s. 15*

Mezi pachateli drogové kriminality převládají muži. Z dostupných zdrojů můžeme zobecnit, že podíl žen se pohybuje okolo 10%.⁴⁴ Věková hranice pachatelů se postupně snižuje a věková skupina pachatelů nejčastějších se dnes pohybuje mezi 20 – 30 lety, kdy tato skupina tvoří u jednotlivých drogových trestných činů až 50% všech pachatelů. Pokud se ztotožníme se závěry studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2010, nazvané Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality, můžeme učinit závěry, že např. největší skupinu pachatelů trestných činů dle § 283 a § 284, trestního zákoníku, tvoří prvopachatelé.

Pokud budeme na pachatele drogových trestných činů nazírat z hlediska jejich etnické příslušnosti, největší skupinu budou jistě tvořit čeští a slovenští občané. Dále se skupiny diverzifikují zejména dle druhů drog. O obchod s halucinogeny se v České republice starají především Češi, Arabové (původem převážně z Alžírsko či Tunisu), Rusové a Ukrajinci. Obchod s heroinem je dominantou zejména kosovoalbánských pachatelů a dále např. Bulharů a Turků. Asijské zločinecké skupiny se na našem území nespécializují na obchod s jedním druhem drogy, ale zajímají se o jakoukoliv lukrativní oblast. Obchodují s heroinem, pervitinem, kokainem, cannabiniody a v poslední době zejména s extází.⁴⁵

4.3. Typické stopy

Drogová kriminalita se na rozdíl od kriminality jiné vyznačuje určitými typickými prvky, čímž také vznikají stopy typické právě jen pro drogovou kriminalitu. Jedná se nejen o stopy materiální, ale i o stopy paměťové. Materiální stopy mohou být jak chemické, biologické, daktyloskopické, tak i trasologické či věcné.

⁴⁴ jedná se o průměr vypočtený ze dvou zdrojů: TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN, P.: Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality [online]. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/376.pdf>> a STRAUS, J., a kol.: Metodika vyšetřování drogové kriminality. první. Praha : Policejní akademie České republiky, 2006. s. 15

⁴⁵ CEJP, M., a kol.: Organizovaný zločin v České republice III. První. Praha : Vydavatelství KUFŘ, 2004. s. 96. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>>.

Samotné drogy jsou zcela jistě typickou stopou, často zajišťovanou při vyšetřování drogové kriminality. Ve velkém množství se vyskytují u výrobců drog společně s prekurzory a léky v přírodní podobě či rozdrcenými na prášek. Dále je typickou stopou laboratorní vybavení a chemické aparatury sloužící k výrobě drog, jako jsou například zkumavky, kádinky, baňky apod. Již ze samotné stavby chemické aparatury, její velikosti a použitých komponentů můžeme často odvodit, v jakém množství byla droga vyráběna nebo jak kvalitní byla. Jako stopy podpůrné můžeme označit nálezy odborné literatury, ze které pachatelé mohou čerpat vědomosti potřebné k výrobě drog, dále různé prostředky pro dávkování drog a také pomůcky sloužící k přepravě drog, jakými jsou uzavíratelné sáčky a skleněné nádoby. Biologické stopy, nejčastěji krev, sliny, moč a vlasy, mohou být nalezeny na injekčních stříkačkách určených k aplikaci drogy, na nalezených obvazech nebo na jiných předmětech, které přišly do styku s pachatelem.

U uživatelů drog můžeme nalézt zbytky drogy samotné, ale i vpichy po injekčních stříkačkách. Toxikoman má svým chováním, vzhledem, řečí a vlastnostmi také vliv na případné paměťové stopy jiných osob. Význam vzhledu toxikomana, jeho oděvu či zápachu, má význam pouze u určitých druhů drog, neboť toto nelze zobecňovat na drogy užívané i ve „vyšších vrstvách společnosti“ nebo na drogy užívané širokým spektrem osob.

Kategorie přepravců drog se vyznačuje určitými zvláštnostmi. K zajištění typických stop vznikajících při přepravě drog je stěžejní znalost míst, kde může být droga schována. Taková místa mohou být na těle převozníka, ať již připevněné přímo na těle, schované v parukách, umělých částech těla nebo převážené v tělních dutinách osoby. Drogy bývají schovávány ve věcech převážených osobou, ve vozidlech určených k přepravě drog, vlacích, ale i letadlech. Některé kriminalistické monografie uvádějí, že použití ponorek jako dopravního prostředku k pašování drog nebylo doposud prokázáno. Je však potřeba podotknout, že i tento dopravní prostředek je již k pašování drog využíván. Jen kolumbijské bezpečnostní složky zabavily od roku 2005 osm ponorek určených k pašování kokainu. Stejnou zkušenost má i s Kolumbií sousedící Ekvádor, další z bašt obchodu s drogami. Zatím posledním případem bylo zabavení

šestnáctimetrové ponorky v Kolumbii v září roku 2011, která byla schopna uvést až osm tun nákladu.

Problematické je podstrčení drogy do zavazadla nic netušící osoby. Taková osoba nevykazuje podezřelé chování, které by mohlo pachatele prozradit, jakým je například nervozita, přehnaná přátelskost nebo naopak agresivita. Osoba se naopak chová naprosto přirozeně a nevzbuzuje podezření. K pašování drog se přepravci neštítí ani zneužití dětí, kterým dávají drogu do hraček, dětských zavazadel nebo jejich oblečení, neboť předpokládají, že dítě nebude předmětem intenzivního zájmu kontrolních orgánů, zejména v prostorách mezinárodních letišť.⁴⁶

4.4. Typické vyšetřovací situace

Vyšetřovací situace vycházejí vždy ze skutečností, které byly zjištěny v počátečních fázích vyšetřování. Takovýchto situací je v problematice drogové kriminality mnoho. Nejčastější vyšetřovací situace můžeme ovšem omezit na následující čtyři.

Při zajištění toxikomana, u kterého byla nalezena droga, popřípadě byla-li droga nalezena v tělních tekutinách toxikomana či na částech jeho oděvu, je důležité posoudit, zda si drogu mohl uživatel vyrobit sám, tj. je-li současně výrobcem drogy, či zda drogu získal od někoho jiného. Toto můžeme odvodit z čistoty drogy, druhu drogy, popřípadě z dalších stop zajištěných společně s konzumentem. Toxikoman na zjištění informací o původu drogy zpravidla nebude mít zájem, proto se jedná o dosti komplikované poznávání skutkového stavu. Často je tak k vyšetřování potřebná spolupráce se specializovanými odborníky z oboru psychologie, toxikologie či psychiatrie.

Zajištění dealera drog s sebou přináší mnoho otázek, které je třeba postupně zodpovědět. Dealer může na pomyslné pyramidě, počínající výrobcem a konče

⁴⁶ STRAUS, J., a kol.: *Kriminalistická metodika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 166*

konzumentem, zastávat různé funkce, jinak řečeno může být kterýmkoliv článkem tohoto řetězce. Ať již bude v řetězci poměrně blízko k výrobci drog nebo bude-li jeho předposledním článkem, který operuje většinou jen s malými dávkami drog, bude hlavním úkolem vyšetřovatelů rozkrýt celou organizovanou strukturu. Rozkrývání řetězce pachatelů drogové kriminality za účelem jeho rozbití je úzce spojeno na straně jedné s organizovanou kriminalitou a na straně druhé s mezinárodním zločinem. Toto se odráží v nutnosti kvalitní a propracované mezinárodní policejní spolupráce. Stejně jako u zajištění toxikomana nebude mít ve většině případů dealer na vyřešení dané situace žádný zájem, což vyšetřování taktéž ztěžuje.

Jako třetí případ můžeme uvést zajištění výrobce drog. Při zajištění výrobce jsou nejčastěji objeveny i výrobní drogy (laboratoře). Situace je v tomto případě zdánlivě jednoduchá, neb společně s pachatelem jsou nalezeny i další stopy a důkazy, jakými jsou právě prostředky na výrobu drog, suroviny, případně další typické stopy. Dále je ovšem třeba zjistit, kolik pachatelů se na činnosti podílelo - ať již jako organizátoři, pomocníci či obstaravatelé prostředků určených k nedovolené výrobě. Jako názorný příklad zde můžeme uvést nedávný případ uveřejněný Krajským ředitelstvím Policie České republiky, Praha 8, kdy v říjnu roku 2011 zadrželi kriminalisté organizovaný dvanáctičlenný gang výrobců a distributorů pervitinu. Dělna práce pachatelů byla patrná, když: „jeden z nich vyjížděl do zahraničí pro léky nutné k výrobě a pervitin sám vyráběl a druhý činnost celé, dnes již čtrnáctičlenné skupiny, sponzoroval a dodával chemikálie potřebné k výrobě drogy.“⁴⁷ V uvedeném případě se tak podařilo zajistit celou organizovanou skupinu najednou, včetně dealerů. V opačném případě je dále třeba zkoumat, komu byly vyráběné drogy určeny, na jakých místech byly prodávány a získávat další důležité informace, které jsou potřebné pro dopadení všech osob na trestné činnosti se podílejících.

S poslední typickou vyšetřovací situací se setkáváme při nalezení drog při běžných kontrolách celních orgánů, ukrytých v zásilkách, vozidlech či jiných

⁴⁷ HULAN, T., www.policie.cz [online]. 14.10.2011 [cit. 2011-10-18]. Další výrobci drog za mřížemi. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/dalsi-vyrobci-drog-za-mrizemi.aspx>>.

prostorách. Pachatel při tomto nálezu zajištěn není, proto je potřeba zaměřit se na jeho odhalení, tedy na odhalení jak odesílatele, tak příjemce drogy. Pro odhalení pachatele je stěžejní druh nalezené drogy, okruh osob s přístupem k místu nálezu, zda byla droga zadržena při dovozu, či vývozu, způsob ukrytí drogy, ale i další okolnosti. Opět se využívá množství specializovaných expertů. Nález drogy samozřejmě není spojen výlučně s celní činností – může k němu samozřejmě dojít i při rutinních kontrolách dopravních prostředků a také není vyloučen ani nález drogy poskytovatelem poštovních a doručovatelských služeb.

Za pozornost jistě stojí následující tabulky, které uvádějí počet záchytů omamných a psychotropních látek celními orgány České republiky v rozpětí let 2007 až 2010. Od roku 2008 sice celková hmotnost zachycených drog strmě klesá, ale zcela jistě to nebude dáno skutečností, že nelegální obchod s drogami je na ústupu. Můžeme jen spekulovat, zdali popsáný úbytek záchytů může být důsledkem důmyslnějších a pro celní orgány hůře odhalitelných úkrytů drog nebo jinou skutečností.

Tabulka č. 4 – Výsledky činnosti celních orgánů v letech 2007 - 2010

Rok	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2009
Počet záchytů	199	136	176	130	73,9
Hmotnost (kg)	53,5	209,2	105,9	73	68,9

Tabulka č. 5 – Přehled záchytů omamných a psychotropních látek dle jejich druhu v letech 2008 - 2010

OPL	2008		2009		2010	
	počet	hmotnost [g]	počet	hmotnost [g]	počet	hmotnost [g]
Marihuana	71	173 371,3	92	79 432,6	79	36 474,5
Hašiš	25	567,6	37	1 066,0	18	423,8
Amfetamin	0	0,0	2	1 117,0	2	32,5
Metamfetamin	18	152,4	16	1 153,4	11	7 541,0
Heroin	9	25 401,5	4	14 564,6	2	9 871,0
Kokain	3	5 492,5	12	8 116,2	11	13 099,0
Extáze	7	4 679,3	5	0,0	1	0,0
Koka listy	1	197,6	1	250,0	0	0,0
LSD	2	0,0	3	0,0	1	0,0
Efedrin	0	0,0	0	0,0	5	5 835,0
CELKEM	136	209 862,2	176	105 900,2	130	73 276,80

(zdroj: Informace o činnosti daňové a celní správy České republiky za rok 2010, Ministerstvo financí č.j. 25/46 603/2011 – 252)

Jednotlivé typické vyšetřovací situace od sebe není možno oddělovat. V praxi se často prolínají a navzájem spolu souvisejí, což dokazuje i výše popsany případ. Situaci při odhalování drogové kriminality ztěžují nejenom pachatelé, kteří nemají na vyšetření vlastní kriminální činnosti sebemenší zájem, ale také flexibilita organizovaných skupin. Ty jsou schopny přemístit se v relativně rychlém čase i se samotnou výrobnou drogou, nejčastěji po odhalení článku řetězce, pomocí kterého by bylo možno organizovanou skupinu dopadnout. Velkou měrou k tomu přispívá i možnost disponovat s nemalými finančními prostředky plynoucími z prodeje drog. Odhalení či rozbití celé sítě výrobců, dealerů, převozníků, i dalších osob napomáhajících trestné činnosti je z výše uvedených důvodů (a samozřejmě nejen z těchto) velmi obtížné, což vede složky bojující proti drogové kriminalitě k zaměření na vyšší patra organizovaných skupin, aby tak v co největší míře ochromili obchod s drogami.

4.5. Zvláštnosti předmětu vyšetřování

S drogovou kriminalitou je většinou spojen její trvajících nebo pokračující charakter. Pachatelé nemívají zájem se svými drogovými aktivitami skončit a tyto tak nevykazují jednorázový charakter, ať je tato situace dána závislostí na droze na straně jedné, či na finančních výhodách spojených s výrobou či distribucí drog na straně druhé. Stejně tak je pro tuto problematiku na počátku vyšetřování typická nejasnost související s rozsahem, způsobem a formou páchání, což vede orgány vyšetřující trestnou činnost k otázkám, které musejí objasnit. Jedná se o otázky počtu pachatelů zapletených do trestné činnosti, jejich postavení v hierarchii organizované skupiny, míra jejich zavinění včetně jejich motivů. Stejně tak je potřeba zaměřit se na možnosti mezinárodního rozsahu páchání trestné činnosti, ať již ze zajištěných stop nebo z osoby pachatele. Jak již bylo několikrát zmíněno, vyšetřování často komplikuje neochota pachatelů ke spolupráci, záměrné zatemňování skutkového stavu a poskytování nepravdivých informací, k čemuž může přispět i fyzický a psychický stav pachatele, který může být ovlivněn aplikací návykové látky.

Jednou ze zvláštností předmětu vyšetřování je zjištění, zdali se pachatel při trestné činnosti nacházel pod vlivem drogy či nikoliv. Ke zjištění přítomnosti návykové látky v organismu osob slouží tzv. drogové testy. Obecně můžeme rozdělit drogové testy do dvou skupin. První skupinu tvoří ty, které vyžadují odebrání tělesné tekutiny od kontrolované osoby. Jedná se o odebrání vzorku krve, moči nebo slin, který je následně důkladně zapečetěn a odeslán do specializované kriminalisticko-technické laboratoře na analýzu. Nevýhodou tohoto typu testování je vysoká cena za analýzu provedenou v toxikologické laboratoři a také to, že na výsledek je nutné čekat přibližně od dvou do čtyř dnů.⁴⁸ Druhou skupinu testů tvoří screeningové testy, což jsou většinou papírky nebo náplasti napuštěné látkami reagujícími s určitými drogami. Může se jednat o testy močové, potové, slinové a dále na testy, které mohou odhalit přítomnost jen jedné drogy, nebo na drogové testy, které mohou odhalit až deset různých druhů drog. Velkou

⁴⁸ <http://compex.zdravi-cz.eu> [online]. 2008 [cit. 2011-10-19]. TESTOVÁNÍ PŘÍTOMNOSTI DROG A DROGOVÉ TESTY. Dostupné z WWW: <<http://compex.zdravi-cz.eu/testovani-pritomnosti-drog.php>>.

výhodou screeningových testů je bezesporu rychlost, s jakou drogu detekují, a zároveň i jejich výrazně nižší cena oproti testům prováděným ve specializovaných laboratořích.

4.6. Zvláštnosti podnětů k vyšetřování

Podněty k vyšetřování drogové kriminality mohou vzejít z mnoha různorodých zdrojů. V první řadě je ovšem třeba podotknout, že velké množství trestných činů není vůbec oznamováno, což pramení ze dvou hlavních situací. První variantou je, že se pachateli podaří trestný čin natolik dobře utajit, že není nikdo, kdo by ho mohl nahlásit. Druhou možností je, že sice o trestném činu určité osoby vědí, ale chybí jim motivace jej oznámit.

Většina podnětů k vyšetřování vychází z operativně pátrací činnosti Policie České republiky, zejména z jejích specializovaných pracovišť. Rozsah drogové kriminality je ovšem natolik široký, že zmíněné podněty jsou častokrát pouze rámcové a týkají se pouze malé části celého drogového řetězce. Stejně tak podněty od samotných toxikomanů nejsou komplexní, ať již jejich rámcovost pramení z osoby toxikomana nebo z úzkého okruhu pachatelů, se kterými se stýká, a který mnohdy nezahrnuje výrobce ani osoby stojící ve struktuře drogového řetězce na vysokých místech.

Ničím neobvyklým není ani přijetí podnětu od jiných služeb Policie nebo od celních orgánů, a to i zahraničních. Podněty v případech zadržení drogy bývají konkrétní vůči konkrétním osobám a v zásadě tak nebývají komplikované, avšak nevylučuje to situace, kdy přepravce drogy o přepravě nevěděl, tj. byly mu podstrčeny. Stejně tak je třeba brát na zřetel, že osoba při přepravě přistižená zřejmě nebude trestnou činnost páchat samostatně, ale ve spolupráci se spolupachateli a pomocníky. Z těchto důvodů je významnou složkou jak spolupráce s operativně pátracími složkami Policie, tak účinné typování podezřelých osob a vozidel, které by mohly být k převážení drog určeny, a zavazadel, ve kterých by se drogy mohly vyskytovat.

Zdravotnická zařízení mohou být taktéž zdrojem podnětů k vyšetřování, např. v situacích ošetřování toxikomana. Častá jsou také vloupání do lékáren nebo odcizení

předmětů z farmaceutických zařízení. Podnět může taktéž vzejít z lékáren v důsledku odhalení zfalšovaných receptů na velké množství léků, které jsou k výrobě drog používány. Dle mého názoru může vzejít podnět i od distributora elektřiny, neboť výroba určitých druhů drog vyžaduje vysoké množství elektrické energie. Není výjimkou, že pěstitelé marihuany využívají pro maximalizaci zisku velké sklady a sklepy, do kterých se vejde mnoho rostlin. Každá rostlina pro svůj růst potřebuje adekvátní přísun osvětlení, k čemuž výrobci používají vysokotlaké výbojky a fluorescentní zářivky. Jako příklad nám může posloužit pěstírna marihuany, kterou odhalili kriminalisté Pardubického kraje v září 2011.⁴⁹ Při přepočtu potřebného osvětlení (až 1000W na 1,5m²) na až 2.000 rostlin marihuany, které byly v pěstírnách objeveny, se tak jedná o nemalé částky. Nadměrná spotřeba elektrické energie by se u pěstíren konopí mohla považovat i za typickou stopu drogové kriminality. Podněty mohou dále pocházet od občanů (svědků, příbuzných, poškozených), ačkoliv to nebývá příliš časté.

Další z možností je nález výrobní nebo pěstírní drogy. Tato místa jsou dosti různorodá a zahrnují jak opuštěné budovy, sklepy, odlehlé sklady, tak i ubytovny, bytové jednotky a další místa. Za zmínku jistě stojí i místa distribuce drog, jakými jsou diskotéky, noční kluby, erotické podniky, ale musíme také zmínit i okolí škol, což je jistě politováníhodné.

4.7. Zvláštnosti počátečních, operativně pátracích a vyšetřovacích úkonů a opatření

Mezi počáteční, operativně pátrací a vyšetřovací úkony a opatření můžeme řadit poměrně širokou škálu úkonů, upravenou převážně v hlavě IV. TŘ. Jedná se např. o zadržení obviněného a podezřelého (§ 75 a násl. TŘ), vydání a odnětí věci (§ 78 a § 79 TŘ), osobní prohlídka, domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků (§ 82 a násl. TŘ), ale také zadržení a otevření zásilky, záměna zásilky, sledování zásilky (§ 86 a

⁴⁹ srovnej <http://www.policie.cz/clanek/velkopestirny-marihuany.aspx>

násl. TŘ), odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 TŘ) a ohledání (§ 113 a násl. TŘ).

Z demonstrativního výčtu uvedeného výše jsem se rozhodl zaměřit na ohledání, osobní prohlídku, prohlídku těla, domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu rozeberu alespoň částečně v kapitole případu z praxe.

4.7.1. Ohledání

Pro pochopení kriminalistického pojmu „ohledání“ nám může posloužit následující definice: „Ohledání je metoda kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů vlastními smysly orgánů činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění.“⁵⁰ Ohledání může sloužit k získání mnohých poznatků, například o možnosti existence stop, které prozatím nebyly nalezeny, nebo objevení kriminalisticky relevantních změn na ohledávaném místě, případně ohledáním zajistit stopy doposud nezajištěné.

Ohledání můžeme rozdělit na několik druhů, a to v důsledku různých charakterů ohledávaných objektů. Prvním takovýmto druhem, a zároveň základním, je ohledání místa činu. Ohledáním místa činu můžeme dojít k mnoha relevantním poznatkům, jakými jsou komplexní představa o místě činu, jeho rozloze, umístění a o předmětech na místě se nalézajících. Ohledání místa činu či jiného kriminalisticky významného místa dále umožňuje zajistit a předběžně zkoumat nalezené stopy, ale také si vytvořit představu o charakteristických rysech pachatele. Jednat se bude zejména o ohledání míst, kde byly drogy vyráběny, a míst, kde byly skladovány a konzumovány. Dovolím si podotknout, že místo činu je odlišné od místa nálezu, tedy místa, kde byl relevantní

⁵⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 315*

objekt nalezen, ačkoliv s místem činu nesouvisí, např. byl na místo nálezu dopraven přírodními silami.

Za další druh ohledání považujeme ohledání mrtvoly, a to prohlídkou těla a pitvou. Ohledání mrtvoly slouží ke zjištění pravděpodobné příčiny smrti, doby smrti a o její totožnosti. V případě drogové kriminality půjde především o ohledání toxikomana, jehož smrt způsobilo předávkování drogou nebo samotné účinky drogy, ačkoliv není vyloučen i jiný scénář úmrtí.

Ohledáním těla živé osoby získáváme poznatky o následcích událostí kriminalisticky relevantních, stejně tak i o stopách, které se na těle osoby mohou nacházet. Stopy na těle ohledávané osoby budou patrné převážně u toxikomana, který si drogy aplikuje injekčně. Vpichy po injekční aplikaci drogy lze nalézt na různých místech těla – pažích, nohou, krku a dalších.

Ohledání ve smyslu trestněprávního je vymezeno v oddíle šestém, trestního řádu, který kromě obecného pojednání o prohlídce (§ 113 TŘ) upravuje prohlídku těla a jiné podobné úkony (§ 114 TŘ), prohlídku a pitvu mrtvoly a její exhumaci (§ 115 TŘ) a vyšetření duševního stavu (§ 116 a násl. TŘ). Ohledání podle těchto ustanovení odpovídá definici kriminalistické, ale jeho cílem je, aby byly přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Takovou skutečností může být např. u ohledání těla osoby buď rozsah stop na těle vzniklých (např. řezné rány, hematomy, popáleniny), nebo znaky osoby ohledávané (jizvy, mateřská znaménka, tetování) z důvodu zjištění její totožnosti.⁵¹

Je-li třeba provést odběr krve nebo jiný podobný úkon při prohlídce osoby, provádí ho lékař či odborný zdravotnický pracovník a osoba, která tomuto úkonu podléhá, je povinna jej strpět (§ 114 odst. 2 TŘ). Toto ovšem platí jen tehdy, pokud takový úkon není nebezpečný pro zdraví osoby, o kterou jde, což je potřeba posoudit jako

⁵¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 455*

předběžnou otázku.⁵² Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, jakým je např. odběr moči, vlasů apod., může provést sama osoba podrobená odběru nebo, s jejím souhlasem, orgán činný v trestním řízení.

Prohlídka a pitva mrtvoly (§ 115 TŘ) může být provedena, vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem. Ohledáním mrtvoly získáváme informace o příčině smrti, době smrti, ale je tak možno zjistit i totožnost mrtvého. Pohřbít mrtvolu lze v takových případech jen se souhlasem státního zástupce. O tom rozhodne státní zástupce s největším urychlením. Exhumace mrtvoly (vyzvednutí mrtvého těla z hrobu) může být nařízena předsedou senátu, pokud se bude jednat o exhumaci mrtvoly v přípravném řízení, může jí nařídít státní zástupce.

K vyšetření duševního stavu (§ 116 a násl. TŘ) je třeba vždy přibrat znalce z oboru psychiatrie. Vyšetření duševního stavu může být provedeno i pozorováním ve zdravotnickém zařízení. Takové pozorování je ovšem vázáno na podmínky, že duševní stav nelze vyšetřit jinak, a že takové vyšetření nařídí soud, přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Délka pozorování je v zákoně omezena a dále je stanoveno, že takto nemůže být pozorován svědek.⁵³

4.7.2. Osobní prohlídka, prohlídka těla, domovní prohlídka, prohlídka věci

Jednotlivé druhy prohlídek bezesporu patří mezi počáteční a neodkladné úkony. Význam prohlídek spočívá zejména v možnosti opatření důkazních prostředků, slouží jako prostředek k prověrce kriminalistických verzí, ale také jako prostředek k předcházení další trestné činnosti. U každého typu prohlídky můžeme rozlišovat čtyři různá stadia. Přípravné stadium se vyznačuje provedením předběžných opatření, mezi které může zařadit například sdělení osobě, že bude prohlídce podrobena. Navazujícími stadii jsou přehledné stadium sloužící k získání celkového přehledu, detailní stadium,

⁵² srovnej § 9 odst. 1, trestního řádu.

⁵³ srovnej § 117 a § 118 trestního řádu

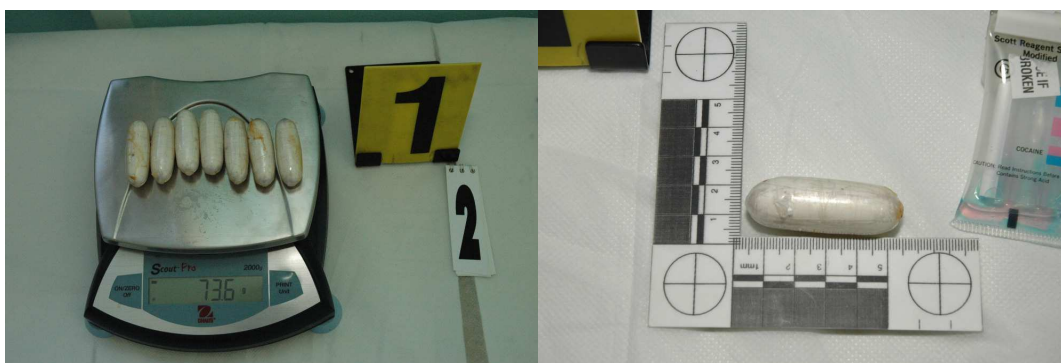
při kterém se předmět prohlídky podrobně prověřuje, a stadium závěrečné sloužící ke zpětnému hodnocení provedené prohlídky a jejího výsledku.

Osobní prohlídka (§ 82 a násl. TŘ): *Dle § 82 odst. 3 a 4 TŘ, lze osobní prohlídku vykonat, je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, nebo v případě osoby zadržené a dále u osoby, která byla zatčena nebo která se bere do vazby, je-li zde podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou věc, jíž by mohla ohrozit život nebo zdraví vlastní nebo cizí. Dle § 83b TŘ je oprávněn nařídit osobní prohlídku předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo s jeho souhlasem policejní orgán. Souhlas k osobní prohlídce se ovšem nevyžaduje v případě, že příkazu nebo souhlasu předem dosáhnout nelze a věc nesnese odkladu, anebo jestliže jde o osobu přistiženou při činu nebo o osobu, na kterou byl vydán příkaz k zatčení. Stejně tak se souhlas nevyžaduje v případě osoby, která se bere do vazby. Osobní prohlídka je prováděna osobou stejného pohlaví, jaké má osoba podléhající prohlídce, a to za přítomnosti osoby nezúčastněné.*

Je samozřejmě rozdíl mezi osobní prohlídkou toxikomana, výrobce drogy či kurýra, a to spočívající například v různosti nalezených stop. U osoby toxikomana tak mohou orgány provádějící prohlídku nalézt zejména předměty určené k aplikaci drogy, ať již se bude jednat o injekční stříkačky nebo fajfky. U výrobce bude povětšinou situace odlišná, neboť se u něho mohou objevit prostředky určené k páčání trestné činnosti, dále zbytky látek určených k výrobě drog nebo přímo zbytky drog na jeho oděvu, ale i návody na výrobu drog, popřípadě jiné důležité listiny.

Osobní prohlídka osob přepravujících drogy je odlišná vzhledem k možné přepravě drog v tělních dutinách prohledávané osoby. V tomto případě je nutné zjistit, zda osoba drogu skutečně přepravuje, což je možno ověřit ve zdravotnickém zařízení pomocí rentgenu nebo ultrazvuku. Pokud osoba podrobená prohlídce skutečně přepravuje drogy v tělních dutinách, je zcela nezbytná přítomnost lékaře, neboť je zde vysoká pravděpodobnost ohrožení života této osoby. Ohrožení života může nastat při protržení či prasknutí kontejneru ukrývajícího drogu, jenž je v tělních dutinách osoby. V takovém případě dochází k smrti v důsledku rozsáhlé toxické otravy.

Jako názorný příklad prohlídky osoby přepravující drogy v tělních dutinách nám může posloužit případ z 9.9.2011, kdy celníci pracující na letišti Ruzyně odhalili 25letého muže polské státní příslušnosti, který pašoval kokain v 75 malých kapslích ukrytých v jeho tělních dutinách. Podezření celníků následně potvrdilo rentgenové vyšetření. Pod patřičným dohledem byly nakonec všechny kapsle o celkové váze téměř jednoho kilogramu vyloučeny z těla převozce.⁵⁴

(Kapsle naplněné kokainem, používané pro pašování drog v tělních dutinách člověka)

Osobní prohlídka by měla být pro kontrolovanou osobu překvapivá, tj. kontrolovaná osoba by neměla dopředu vědět o připravované kontrole. V opačném případě, tedy pokud dojde k úniku informací, nebo pokud nebude rozhodnutí o provedení prohlídky dostatečně utajeno, se může osoba podléhající kontrole na toto připravit a zbavit se tak předmětů, popř. zahladit stopy, které by mohly být při prohlídce nalezeny. Prohlídka by také měla mít určitý systematický postup, měla by být důsledná a měla by o ní být pořízena odpovídající dokumentace (protokol o průběhu a výsledcích prohlídky, zvukové a obrazové záznamy).

Domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků (§ 82 a násl. TŘ):

Domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků je, stejně jako prohlídka

⁵⁴ Srovnej <http://old.cs.mfcr.cz/CmsGrc/Tiskove-centrum/Tiskove-zpravy/090915-celnici-odhalili-polykace-800g-kokainu.htm>

osobní, upravena v části první, hlavě čtvrté, oddílu pátém, Trestního řádu. Jedná se o druh prohlídky specifický hned z několika důvodů. S přihlédnutím ke specifickým kriminalistické metodiky vyšetřování (neboť se jedná o samostatný druh prohlídky) musíme dále poukázat na judikaturu vztahující se k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků, neboť Ústavní soud několikrát rozhodoval ve věcech předmětných druhů prohlídek, což je dáno také skutečností, že např. domovní svoboda spadá pod základní lidská práva a svobody a zásah do těchto svobod umožněný právním řádem je "třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti".⁵⁵

Kriminalistické hledisko: Budeme-li se držet výše popsaných čtyř stádií postupu prohlídky, můžeme do těchto stádií rozdělit i domovní prohlídku. Přípravné stadium zahrnuje pozorování objektu určeného k prohlídce, seznámení osoby, u níž se prohlídka koná, s nařízenou prohlídkou (v případě odporu osoby, u níž se prohlídka koná, jsou orgány provádějící úkon oprávněny po předchozí marné výzvě překonat odpor takové osoby nebo jí vytvořenou překážku⁵⁶) a v souladu se zákonnými ustanoveními je také třeba přibrat nezúčastněnou osobu. V přehledném stadiu orgány provádějící úkon provedou orientační prohlídku, při které umožní osobě, u níž se takový úkon koná, nebo některému dospělému členu její domácnosti nebo v případě prohlídky jiných prostor též jejímu zaměstnanci, účast při prohlídce. Provede se taktéž orientační dokumentace (umístění objektů, zafixování prvotní situace před dalším stadiem prohlídky). Následuje stadium detailní, ve kterém se dokumentují nalezené objekty, detailně se prozkoumává prohledávané obydlí společně s přilehlými prostorami, zajišťují se podezřelé věci atd. Závěrečné stadium je určeno ke kontrole prohledaného obydlí, tj. k ověření úplnosti a důslednosti provedené prohlídky, dokumentaci způsobených škod, vrácení objektu do stavu před prohlídkou a konečně i k předání protokolu osobě, jejíž obydlí bylo prohlídce podrobena.

⁵⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR zveřejněné pod sp. zn. I. ÚS 201/01, ze dne 10. října 2001

⁵⁶ srovnej § 85a odst. 2 TR

Při prohlídce je nutno zaměřit se nejen na vyhledání a zajištění drog samotných, ale i předmětů určených k výrobě drog, předmětů určených k aplikaci drog, jakož i dalších listinných a věcných důkazů nasvědčujících páchání drogové kriminality. Není dále vyloučeno přibrání znalce či použití služebního psa cvičeného na nalezení drogy, který je schopen dle pachu nalézt drogu bez ohledu na prostředí nebo kvalitu drogy. Manipulace s nalezenými předměty musí být velmi opatrná, a to vzhledem k množství různorodých chemikálií. Také se doporučuje použití ochranných pomůcek. Jako u ostatních druhů prohlídek je potřeba pořídit o provedené prohlídce odpovídající dokumentaci.

Trestněprávní hledisko: Domovní prohlídku (a stejně tak i prohlídku prostor nesloužících k bydlení) lze vykonat, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení (§ 82 odst. 1 TRŘ). Provedení obou druhů prohlídek má tak společný cíl, a to zajistit osobu či věc důležitou pro trestní řízení.

Pokud se zaměříme na § 83 a § 83a TRŘ, které vymezují orgány oprávněné vydat příkaz k domovní prohlídce, popř. prohlídce jiných prostor a pozemků, musíme upozornit na náleze Ústavního soudu, II. ÚS 1414/07, ze dne 15.7.2010, ve věci ústavní stížnost stěžovatelky Ing. M. B. van S.. Pro objasnění důležitosti tohoto nálezu ponechám stranou skutkový stav jednání, jenž naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (stěžovatelce byl uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let s podmíněným odkladem na dobu tří roků za trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 187 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a uvedu pouze tvrzení stěžovatelky, že obecné soudy opřely svá rozhodnutí o nezákonné důkazy, neboť k provedení domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor nebyly splněny zákonné podmínky. Dle znění § 83 a § 83a TRŘ, platného v době rozhodování Ústavního soudu, se nařízení domovní prohlídky a nařízení prohlídky jiných prostor a pozemků shodovalo v oprávnění předsedy senátu nařídit prohlídku. Rozdíl v uvedených paragrafech byl ovšem v možnosti nařízení prohlídky v přípravném řízení. Na rozdíl od domovní prohlídky, kde může prohlídku nařídit v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, mohl ve

věci prohlídky prostor a jiných pozemků v přípravném řízení nařídít prohlídku státního zástupce nebo policejní orgán (policejní orgán k tomu potřeboval předchozí souhlas státního zástupce). „Senát Ústavního soudu nepovažoval za ústavně konformní, aby trestní řád jako zákonný předpis upravující v trestních věcech stanovený postup (§ 82 a násl. TŘ) určoval podmínky, za nichž je přípustné narušit právo každého jednotlivce na soukromí výkonem domovní prohlídky (§ 83 TŘ), odlišně (přísněji) než v případě výkonu prohlídky jiných prostor a pozemků (§ 83a TŘ), ačkoliv prohlídka jiných prostor nepochybně rovněž představuje zásah do práva každého jednotlivce na soukromí, a to v obdobném rozsahu jako v případě domovní prohlídky“.⁵⁷ Senát Ústavního soudu tak dospěl k závěru, že předmětné ustanovení je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, a proto řízení o ústavní stížnosti přerušil a podal plénu Ústavního soudu návrh na jeho zrušení.

Plénum Ústavního soudu návrh senátu Ústavního soudu projednalo a dne 8.6.2010 vydalo náleží Ústavního soudu, Pl. ÚS 3/09, kterým zrušilo část věty první a celou větu druhou §83a, odst. 1 TŘ. Samotný náleží podrobně rozebírá danou problematiku a argumentace pléna Ústavního soudu je velmi obsáhlá, stěžejní jsou ovšem body 30 a 31 odůvodnění tohoto náleží, ze kterých plyne, že „stejně jako v případě výkonu domovní prohlídky, tak i v případě výkonu prohlídky jiných prostor včetně zemědělských stavení, jakož i pozemků, nezbytně dochází k zásahu do soukromé sféry jednotlivce prostorově vymezené, a pro takový zásah je třeba předchozí povolení soudu.“⁵⁸

Je třeba ovšem vzít na vědomí, že plénum Ústavního soudu nerozhodlo o dané věci jednomyslně. Tři soudci pléna Ústavního soudu hlasovali proti náleží a ve svých odlišných stanoviscích argumentovali proti zrušení předmětného ustanovení. Jako hlavní argumenty, které dle mého názoru stojí za pozornost, můžeme uvést neexistenci ústavního předpisu, který by vyžadoval k prohlídce jiných prostor a pozemků v

⁵⁷ Náleží Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, Pl. ÚS 3/09

⁵⁸ Náleží Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, Pl. ÚS 3/09

přípravném řízení trestním předchozí soudní příkaz, dále argument, že intenzita zásahu do základních práv a svobod osoby, jíž se prohlídka týká, není stejná v obou druhích prohlídek, ale je citelnější v případě domovní prohlídky, a také argument, který upozorňuje na okolnost, že osoba státního zástupce či policejního orgánu, stejně jako soudce, vyhovuje požadavku nezávislého a nestranného orgánu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že se jedná o problematiku vyvolávající názorové neshody a jednotlivé argumenty je možno hodnotit z mnoha hledisek, avšak vzhledem k přesvědčivosti argumentace plynoucí z odchylného stanoviska (Michaela Židlická a Jan Musil), se přikláním spíše k tomuto.

Ačkoliv je judikatura vztahující se k prohlídkám rozsáhlá, pro účely této diplomové práce jsem rozebral jen jednu část dané problematiky, neboť vyčerpání celého předmětu domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků přesahuje zaměření této diplomové práce. Pro úplnost si však ještě dovoluji poukázat na jedno stanovisko pléna Ústavního soudu, které s rozebíranou problematikou úzce souvisí. Jedná se o sjednocující stanovisko Pl. ÚS – st 31/10, ze dne 14. prosince 2010, které stanovilo, že právní názor Ústavního soudu vyjádřený v nález Ústavního soudu Pl. ÚS 3/09 působí toliko do budoucna a nikoliv zpětně.

Nemohu ovšem opomenout ani problematiku domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii. Předpoklady a podmínky pro tento druh prohlídky stanoví TŘ v § 85b, který byl do tohoto zákona zaveden zákonem č. 79/2006 Sb. Úprava tohoto druhu prohlídky v právním řádu je zcela určitě žádoucí, neboť povinnost mlčenlivosti advokáta vůči klientovi je důležitou součástí výkonu advokacie a je i zakotvena v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii, a právě tato povinnost je provedením prohlídky v místě, kde advokát vykonává advokacii, ohrožena. Procesní pravidla pro využití postupu dle § 85b TŘ požadují kumulativně dvě podmínky, a to že se musí jednat o prostory, kde advokát vykonává advokacii, a zároveň se v těchto prostorách mohou nacházet listiny, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta.

Další procesní podmínkou (a také další zárukou maximální ochrany skutečností, které podléhají povinnosti mlčenlivosti) je povinnost orgánu provádějícího prohlídku vyžádat si součinnost České advokátní komory, která ustanoví zástupce, jenž bude přítomen prohlídce. Bez jeho přítomnosti a jeho souhlasu se orgán provádějící prohlídku nemůže s předmětnými listinami seznámit. V případě, že zástupce České advokátní komory odmítne udělit souhlas, zabezpečí se listiny odpovídajícím způsobem, aby nemohlo dojít k jejich zničení, poškození a aby se s listinami nemohl nikdo seznámit. Souhlas zástupce ovšem není rozhodujícím a konečným stanoviskem a ani Česká advokátní komora tak nemá možnost zabránit přístupu k těmto listinám. Dle § 85b odst. 3 TŘ, lze totiž souhlas zástupce komory nahradit rozhodnutím soudu, a to rozhodnutím soudce nejbližší nadřízeného soudu, u něhož působí předseda senátu nebo soudce, který je oprávněn podle § 83 odst. 1 a § 83a odst. 1 TŘ, nařídít domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor. „Je ovšem třeba zdůraznit, že případné nahrazení souhlasu zástupce Komory rozhodnutím soudce nelze v žádném případě vykládat jako možnost zbavení advokáta povinnosti mlčenlivosti o skutečnostech uvedených v zajištěných listinách. Důvodem nahrazení souhlasu bude zpravidla pouze to, že se na tyto listiny povinnost mlčenlivosti nevztahuje.“⁵⁹

Pro úplnost ještě dodávám, že pod pojmem listina, používaného při domovní prohlídce nebo prohlídce jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, se rozumí jak písemnost, popřípadě její část, tak i jiný nosič informací.

Prohlídka věcí: *K prohlídce věcí dochází nejčastěji na hraničních přechodech v souvislosti s přepravou drog. Prohlídce tak podléhají různá zavazadla, dopravní prostředky, podezřelé předměty apod. K nalezení OPL jsou často využíváni služební psi⁶⁰. Pro zjištění obsahu nepřístupných a uzavřených prostor se používají různé druhy*

⁵⁹ náleží Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 2894/08, ze dne 28.08.2009

⁶⁰ Toto ovšem není jediné možné využití služebních psů pro detekci OPL – viz. výše v podkapitole Domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků.

endoskopů, které s pomocí přídavných a osvětlovacích doplňků mohou poskytnout cenné informace o obsahu těchto prostor.⁶¹

4.8. Kriminalistické verze a plánování vyšetřování

Pro pochopení „kriminalistických verzí“ je třeba tento pojem řádně vymezit. Kriminalistická verze je specifickou metodou kriminalistické praktické činnosti, spočívající ve vyvození a prověrce všech shromážděnými materiály opodstatněných domněnek o formách spojení a příčinách jednotlivých jevů poznávané události jako reálně možných objasnění doposud známých faktů či okolností případu a získání faktů nových.⁶² Existuje několik druhů kriminalistických verzí rozdělených dle sféry činnosti, v níž jsou uplatňovány, pátracími verzemi počínaje a soudními verzemi konče. Toto dělení zahrnuje i verze vyšetřovací, používané k prokázání skutkového stavu věci bez důvodných pochybností.

Vyšetřovací verze související s drogovou kriminalitou jsou vytyčovány v souvislosti s poznatky, které kriminalista získá v počátečních fázích vyšetřování. Samotný proces tvorby kriminalistické verze není záležitostí chvilkovou, ale vzniká postupně, a to shromážděním kriminalisticky relevantních faktů.⁶³ Shromažďování těchto faktů pokračuje do doby, než jich je takový dostatek, který umožňuje jejich komplexní rozbor, tj. většinou do doby provedení všech počátečních úkonů. Na stadium shromažďování kriminalisticky relevantních faktů navazuje stadium jejich třídění a hodnocení. Jednotlivá fakta nebudou mít zpravidla stejnou váhu, nebo chcete-li - ne všechna fakta jsou pro tvorbu kriminalistické vyšetřovací verze stejně důležitá, a právě proto se musí nashromážděné materiály vytřídit. Jako vodítko pro vybrání důležitých

⁶¹ KONRÁD, Z., a kol.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. třetí. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 101

⁶² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 290

⁶³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 290

faktů jistě poslouží jejich příčinný vztah k události, nebo jejich souvislost místní či časová. Jako příklad kriminalisticky relevantního faktu tak můžeme uvést například stopy krve na injekční stříkačce nalezené na místě činu.

Při tvorbě vyšetřovacích verzí v metodice vyšetřování drogové kriminality mohou nastat dvě odlišné situace, dle kterých se mohou i vyšetřovací verze dělit do dvou různých skupin. Jedná se o případ, kdy byla zajištěna droga a případ, kdy byl zajištěn pachatel. V případě zajištění drogy je třeba zaměřit vyšetřovací verzi na původ drogy, její kvalitu, složení a dále na možné pachatele, kteří by mohli mít k nalezené droze vztah. Výše uvedené se samozřejmě nepoužije jen v případě zajištění drogy samotné, ale i v případech nálezů místa, kde mohly být drogy vyráběny, konzumovány a podobně, tedy v případech, kdy nebyl zajištěn pachatel. Pokud pachatel zajištěn byl, ubírá se kriminalistická verze směrem zjišťování vztahu pachatele a drogy, neboli zda se v případě pachatele jedná pouze o konzumenta, nebo pachatel zastává funkci výrobce, dealera nebo kurýra. Páchání drogové kriminality není ve většině případů záležitostí pouze jediného pachatele, proto je třeba se při tvorbě vyšetřovacích verzí zaměřit i na případné spolupachatele. Bude-li zjištěno, že je zde více spolupachatelů, nebo bude-li pachatel napojen na organizovanou skupinu, je třeba postupovat v souladu s pravidly vyšetřování organizované kriminality.

Na fázi vytyčování vyšetřovací verze navazuje stadium plánování a organizace vyšetřování, které by mělo být prováděno v souladu s vyšetřovací verzí. Při plánování je třeba držet se pro něj typických zásad, jakými jsou třeba individuálnost plánování či jeho včasnost. Při plánování jako pokračující činnosti také dochází ke zjišťování nových informací a ke změnám vyšetřovací situace. Plánování se tudíž vyznačuje jistou mírou dynamičnosti, a je proto potřeba plánování aktualizovat. Při plánování a organizaci vyšetřování je nutné brát ohled na druh a naléhavost konkrétního úkonu. Bude tak proto důležité předejít zničení stop, ovlivňování svědků nebo dodatečné domluvě spolupachatelů. Z důvodů výše uvedených by se tak mělo pečlivě postupovat např. při volbě pořadí výslechů a vyslechnout tak nejdříve osoby, u nichž hrozí větší riziko vyhýbání se výslechu, nebo také nejdříve vyslechnout svědky, u kterých je větší pravděpodobnost deformace či zániku paměťové stopy.

4.9. Následné operativně pátrací a vyšetřovací úkony (výslech)

Mezi následné operativně pátrací a vyšetřovací úkony řadíme zejména výslech (§ 91 a násl. TŘ), konfrontaci (§ 104a TŘ), rekognici (§ 104b TŘ) a expertní činnost (využití znalců z oboru soudního lékařství, soudní psychiatrie, toxikologie atd.). Zpracování všech vyjmenovaných úkonů by bylo nad rámec této práce, proto se v následujícím výkladu zaměřím na vybranou kapitolu – výslech, a to převážně na výslech obviněného a svědka.

4.9.1 Výslech obecně

Výslechem v kriminalistice rozumíme kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího.⁶⁴ Při takto podané definici se musíme pozastavit u některých pojmů v ní použitých.

Pojem paměťová stopa vychází z obecně přijímaného dělení kriminalistických stop na stopy ve vědomí a stopy materiální. Stopy ve vědomí, označované také jako stopy paměťové, se dále dají rozdělit do skupin dle lidských smyslů, pomocí kterých byl vjem vnímán, na stopy zrakové, hmatové, sluchové, čichové a chuťové. Rozdíly mezi stopami paměťovými a materiálními můžeme spatřovat např. v možnosti, že osoba, která je nositelem paměťové stopy, bude toto zapírat. S paměťovými stopami dále úzce souvisí proces zapomínání, kdy si nositel paměťové stopy nedokáže vjem zpětně vybavit. To je dáno procesem vyhasínání nervového spojení a paměťová stopa se tak stává nedostupnou.

⁶⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 327.

Výslech nemůžeme dále brát jako kategorii jednotnou, ale můžeme rozlišit výslech dle vyslýchaných osob do pěti skupin⁶⁵, kdy každá skupina má určitá specifika, ať již kriminalistická, nebo trestněprávní:

- a) výslech podezřelého (§ 76 odst. 5 TŘ)*
- b) výslech obviněného (§ 90 – 95 TŘ)*
- c) výslech obžalovaného (§ 207 – 208 TŘ)*
- d) výslech svědka (§ 97 – 104, § 55 odst. 2 TŘ)*
- e) výslech znalce (§ 108 TŘ)*

Pro lepší orientaci v dané problematice rozdělím výslech na jeho kriminalistickou část a na jeho trestněprávní pravidla a zaměřím se blíže na výslech obviněného a výslech svědka.

4.9.2 Trestněprocesní pravidla výslechu obecně

Výslech, jako důkazní prostředek společně s jeho pravidly, je upraven na několika místech TŘ, což souvisí s rozdělením výslechu do skupin, jak byly popsány výše. Kromě těchto skupin nastávají další situace, které zapříčiňují další specifika výslechu, ať se již jedná o výslech osoby mladší čtrnácti let, výslech před provedením prohlídky domovní a osobní nebo výslech při konfrontaci.

Dále je potřeba zaměřit se na nepoužitelnost výslechu jako důkazního prostředku, stejně tak jako na zákaz jeho použití. Absolutně nepoužitelným tak bude v souladu s § 89 odst. 3, TŘ, důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Na straně druhé je však takový důkaz použitelný proti osobě, jenž se

⁶⁵ ačkoliv by do tohoto dělení jistě mohlo patřit i vyžadování potřebných vysvětlení dle § 158 odst. 3 písm. a) TŘ

donucení nebo hrozby donucení dopustila. Stejně tak je nepřípustný výslech osoby mladší čtrnácti let, pokud nebudou splněny podmínky, které na takový výslech TŘ klade. V neposlední řadě je v § 30 odst. 1 TŘ, poslední větě, stanoveno, že úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení. Podle soudní praxe není připuštěn jako důkaz při rozhodování věci ani výsledek vyšetření na tzv. detektoru lži, v literatuře označovaném též jako polygraf nebo fyziodetekční vyšetření (R 8/1993), oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1 TŘ (R 46/1993), nebo úřední záznam orgánu činného v trestním řízení o skutečnostech zjištěných z evidence osob (R 52/1994), resp. z telefonického hovoru se svědkem (R 56/1984).⁶⁶

4.9.3. Výslech obviněného – trestněprocesní pravidla

Osobou obviněného se dle § 32 ve spojení s § 160 odst. 1, TŘ, rozumí osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. § 12 odst. 7, TŘ, stanoví, že pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumí se obviněným též obžalovaný a odsouzený. Z výše uvedeného je tak zřejmé, že osobu obviněného nelze zaměňovat např. s osobou podezřelého. Stejně tak je třeba odlišit výslech obviněného od vysvětlení podezřelého podle § 158 odst. 5, TŘ a dále od výpovědi zadrženého podle § 76 odst. 3 a 5 TŘ, kdy policejní orgán takto zadrženou osobu vyslechne a o výslechu sepíše protokol. Při výslechu podle § 76 odst. 3 TŘ má osoba zadržená právo zvolit si obhájce, který může být při takovém výslechu přítomen (výjimkou z tohoto je situace, kdy je obhájce ve lhůtě 48 hodin nedosažitelný). Aby byl výčet odlišných výslechů úplný, zmíním ještě výpověď podezřelého ve zkráceném přípravném řízení (§ 179b odst. 3 TŘ). Na tuto výpověď se stejně jako na výpověď zadrženého přiměřeně použijí ustanovení zákona platná pro výpověď obviněného.

Obviněný má podle § 33 TŘ právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu. Podobné právo dává obviněnému i § 92 odst. 2 TŘ, a to v souvislosti s

⁶⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 419

výslechem, protože stanoví, že obviněnému musí být dána možnost se k obvinění podrobně vyjádřit. Výslech obviněného je prováděn tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, avšak obviněný nesmí být k výpovědi donucován ani fyzicky, ani psychicky. Dále má obviněný právo kdykoliv odepřít výpověď, i když obviněný tohoto práva dříve nevyužil a již vypovídal.⁶⁷

Za další důležitá ustanovení o výslechu obviněného je nutno považovat oddělený výslech více obviněných (§ 92 odst. 2 TR), právo obhájce na přítomnost výslechu obviněného (§ 165 odst. 2 a 3 TR), ale také zajištění přítomnosti obviněného na výslechu pomocí zajišťovacích úkonů, jakými jsou předvolání a předvedení (§ 90 TR).

4.9.4. Výslech svědka

Svědka je fyzická osoba předvolaná některým orgánem činným v trestním řízení, aby ve smyslu procesních předpisů uvedla všechny jí známé skutečnosti, které vnímala svými smysly (zrakem, sluchem, hmatem apod.) a které jsou důležité pro rozhodnutí věci.⁶⁸ Tuto definici je nutné ještě rozšířit, neboť osoba svědka musí být odlišná od osoby obviněného. Další specifikum osoby svědka od osob na věci jinak zúčastněných je jeho nezastupitelnost jinou osobou, protože jeho postavení je vytvořeno situací, kterou pozoroval či jinak vnímal.⁶⁹ Jeho nezastupitelnost tak spočívá např. v přednosti využití této osoby jako svědka, i kdyby bylo možno osobu vyslechnout jako znalce. Osoba svědka a znalce je totiž odlišná ve způsobu nabytí znalostí důležitých pro trestní řízení. Z tohoto důvodu proto dovodila i judikatura, že je-li osoba ve věci svědkem, nemůže být dále přibrána jako znalec (R 46/1956, R 11/1977). Do výčtu specifík svědka,

⁶⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 423

⁶⁸ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., a kol.: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení : Právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, Lékařský přístup ke zneužívání drog, Možnosti resocializace uživatelů drog . Praha : Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 266

⁶⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 428

spočívajících v jeho nezastupitelnosti a neslučitelnosti s jinou funkcí v trestním řízení, můžeme dále zařadit skutečnost, že svědek nemůže být zároveň činný v řízení jako soudce, státní zástupce, tlumočník, obhájce apod. Poškozený ovšem svědkem být může.⁷⁰

K výpovědi svědka je nutno dodat, že ne všechny osoby mají způsobilost být svědkem, nebo na straně druhé nemají povinnost svědčit. Jako příklad můžeme zmínit osoby, jež jsou vyňaty z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (srov. § 10 odst. 1 TŘ), osoby jejichž výslech je zakázán, osoby oprávněné odepřít výpověď a také poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu. Pro každou ze zmíněných skupin platí zvláštní pravidla, blíže upravena v různých zákonech⁷¹ a stanovící případy, kdy se na dané osoby nevztahuje svědecká povinnost.

4.9.5. Výslech jako kriminalistická metoda

Velmi důležitou součástí výslechu osoby je kvalitní příprava vyslychajícího na výslech. Příprava výslechu se dělí na dvě části, a to část analytickou a syntetickou. V analytické části se osoba, která bude výslech provádět, zaměřuje na analýzu svých znalostí a schopností nutných k řádnému vedení výslechu, dále provádí revizi dosud nashromážděných materiálů a analyzuje osobnost vyslychaného.⁷² Na fázi analytickou navazuje fáze syntetická, během které se určuje plán výslechu, jakož se i utváří možné vývoje výslechu, což osobě vyslychajícího následně výslech usnadňuje.

Postup podle § 91 a § 92 odst. 2, 3, TŘ,⁷³ je plně v souladu s kriminalistickou metodou výslechu. Výslech se tak rozpadá do tří stádií. V prvním stadiu výslechu⁷⁴,

⁷⁰ k trestněprocesním pravidlům výslechu svědka dále § 97 a násl. TŘ

⁷¹ Srovnej § 99 odst. 3, TŘ, § 21 odst. 2, AZ, čl. 28 Úst atd.

⁷² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 329

⁷³ a dále u svědka § 101, TŘ

⁷⁴ zde je drobná odchylka, neb TŘ hovoří o této části jako „před prvním výslechem“.

nazývaného stadiu úvodní, je třeba splnit zákonné požadavky, jakými jsou zjištění totožnosti osoby podrobené výslechu, dotázání se na její rodinné, majetkové a výdělkové poměry, předchozí tresty, a je také nutné poučit vyslýchaného o jeho právech. Již v tomto stadiu si vyslychající vytváří úsudek o vyslychaném, o jeho předmětu k věci apod. Doporučuje se také zpočátku vést rozhovor na všeobecná témata. Toto „prolomení ledů“ může odstranit negativní překážky na straně vyslychaného (ať již svědka, obviněného), neboť vyslychaný není ve stejné pozici jako vyslychající, což může výslech také negativně ovlivnit.

Stadium druhé by se dalo označit jako monolog (stadium souvislého líčení). Vyslychanému musí být dána možnost souvisle, pokud možno bez přerušování, vylíčit skutečnosti které vnímal, co je mu o věci známo apod. Pro obviněného bude toto stadium sloužit především k možnosti vyjádřit se k obvinění a uvést okolnosti, které obvinění vyvracejí nebo zeslabují. Právě souvislost výslechu dává možnost v jeho průběhu činit analýzu výpovědi vyslychaného. Analýza spočívá v možnosti odhalit ve výpovědi určité rozpory, fakta, která vyslychaná osoba nemůže vědět, a zvolit si již postup dalšího stadia výslechu.

Posledním stadiem výslechu je stadium otázek a odpovědí (dialog). Ve stadiu dialogu obzvlášť výrazně vystupuje do popředí úloha vyslychajícího, který se přímou aplikací taktických postupů, formulací a kladením otázek a i předkládáním důkazů aktivně účastní na formování výpovědi vyslychaného.⁷⁵ Tímto postupem vyslychající doplňuje stadium předcházející, kdy si může nechat vysvětlit rozpory, nejasnosti, konkretizuje si důležitá fakta. Otázky musejí být jasné a srozumitelné, je zakázáno používání otázek sugestivních, tj. otázek, ve kterých je naznačena odpověď, a také otázek kapciózních (úskočných). Kapciózní je otázka, která navádí vyslychaného, zpravidla aniž by o tom věděl, k odpovědi, kterou si vyslychající přeje slyšet.

Zaměříme-li se na typické výslechové situace, můžeme zobecnit tři situace závislé na vztahu vyslychané osoby k vlastní výpovědi. První a zároveň pro

⁷⁵ PORADA, V., a kol.: *Kriminalistika. První. Bratislava: IURA EDITION, 2007. s. 272*

vyslychajícího nejsnazší situací bude, pokud vyslychaná osoba bude chtít vypovídat pravdu, což tak bude činit a podá výpověď úplnou. Vyslychající tak následně jen upřesní případné nejasnosti. Těžší situace nastane, když vyslychaná osoba bude sice chtít vypovědět pravdu, a to úplnou, avšak její výpověď bude nejasná, neúplná nebo rozporuplná. Situaci, kdy má osoba vzpomínky zastřené, deformované, či zapomenuté, je třeba překonat pomocí nenásilné a nesuggestivní pomoci ze strany vyslychajícího, díky níž může vyslychaná osoba překonat chybnou reprodukci vzpomínek, nebo zdánlivě zapomenuté si opětovně vybavit.⁷⁶

Třetí typickou vyšetřovací situací bude neochota vyslychaného podávat pravdivé informace, kdy bude vyslychaný záměrně uvádět lživé informace a nebude spolupracovat. V takovém případě bude pro získání pravdivého obrazu zapotřebí uplatnit taktické postupy, jakými jsou odhalení příčin lživé výpovědi podané vyslychaným, využití rozporů ve výpovědi nebo využití reflexivních úvah vypovídajícího.

Výslech je potřeba řádně zdokumentovat formou protokolu a popř. pořídít z výslechu zvukový a obrazový záznam.⁷⁷

Pro úplnost si ještě dovolím poznámku, že důležitou součástí výslechu je i jeho následné hodnocení. Na straně jedné souvisí hodnocení výslechu s typickými vyšetřovacími situacemi, tedy jestli vyslychaná osoba mluvila pravdu, nebo podávala lživé informace. Na straně druhé je třeba si uvědomit, že ne každá osoba je schopna stejným způsobem vnímat a následně si zapamatovat události, o kterých má vypovídat. Výpověď osoby a její odpovědi mohou být zkresleny subjektivními důvody i vztahem k věci, o které má osoba vypovídat. Hodnocení je tak velmi náročný proces, který ovšem probíhá i v průběhu samotného výslechu a stanovuje následné otázky pokládané vyslychanému. Pro splnění účelu výslechu a jeho řádnému porozumění tak podle mého názoru bude zapotřebí nejenom dodržení všech procesních, taktických i

⁷⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminálnístika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 333

⁷⁷ srovnej např. § 95 TR

psychologických postupů, ale i zkušenosti osoby, která výslech provádí, její plná soustředěnost na osobu vyslychanou a důkladná znalost věci, ohledně níž se výslech koná.

4.9.6. Zvláštnosti výslechu při vyšetřování drogové kriminality

Při výslechu souvisejícím s vyšetřováním drogové kriminality je nutno v první řadě posoudit, zdali se jedná o výslech svědka, nebo osoby s drogovou trestnou činností spojenou. Při výslechu svědka by nemělo docházet k odchýlkám od výše popsaného obecného postupu. Situace bude ovšem jiná u osoby podezřelé z drogové trestné činnosti. Takovéto osoby rozdělujeme do dvou skupin – osoby závislé na užívání drog a osoby, jež jsou výrobci, distributory apod., a kteří na užívání drog závislé nejsou.

Pro výslech obou skupin je důležité, aby vyslychající byl s drogovou problematikou dostatečně obeznámen. To je potřebné vzít v úvahu již při přípravě výslechu. Pokud osoba, která bude výslech provádět, nemá potřebné odborné znalosti, měl by k výslechu přizvat odborníka, přinejlepším chemika-toxikologa.⁷⁸

Skupinu osob, které na drogách nejsou závislé, budou tvořit výrobci a distributoři. Stejně jako u výslechu svědků při vyšetřování drogové kriminality, i na tyto osoby můžeme aplikovat obecné kriminalistické postupu vztahující se k výslechu. Kromě obecných otázek používaných při výslechu (např. otázka kdy se předmětná událost stala) se vyslychající musí zaměřit na objasnění specifických stránek drogové kriminality. Tak je potřeba zjišťovat, jak se vyslychaný podezřelý k drogám dostal, tedy od koho drogy získával, jakým způsobem a z jakých surovin drogy vyráběl, jak financoval své počínání, jakým způsobem mělo být s vyrobenými drogami naloženo a mnoho dalších skutečností závislých na konkrétním případě, zajištěných důkazech a osobě podezřelého. Neméně důležité bude zjišťování otázek souvisejících s případnými spolupachateli, popř. zjišťování, zdali je podezřelý napojen na organizovanou skupinu. V případě získání informací naznačujících zapojení i jiných osob (jak již bylo několikrát

⁷⁸ BORNÍK, M.: *Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie*. Praha: THEMIS, 2000. s. 21

zmíněno – drogová kriminalita je jen ojediněle páchána samostatně, zvláště v případě výrobců a distributorů drog) by se měl vyslyšající zaobírat postavením podezřelého v takové skupině a měl by zjistit počet těchto osob, jejich jednotlivé funkce ve skupině, podíly na zisku atd.

Je třeba vždy počítat s tím, že osoby zabývající se drogovou kriminalitou profesionálně se na eventuality výsledku popsané výše připravují, mnohdy tyto situace konzultují s odborníky, a lze očekávat, že budou svoji roli v předmětné věci bagatelizovat, utajovat a současně budou sondovat, zda vyslyšající má o drogové scéně dostatečný rozhled, zda zná problematiku a zda je schopen správně odhadnout postavení vyslyšaného v řetězci spolupachatelů drogové kriminality.⁷⁹ To je také další důvod, proč by měla mít osoba vyslyšajícího takové odborné znalosti, aby mohla odhalit rozpory ve výpovědi podezřelého a jeho skutečnou roli ve vyšetřovaném případě.

Situace při vyšetřování osoby, která je závislá na užívání drog, je komplikovanější z důvodu škodlivých účinků drogy na lidský organismus. Osobu toxikomana je stejně jako v jiných případech potřeba řádně poučit a výslech vést podrobně a přesně. S osobou toxikomana by se měl vyslyšající před prováděním výsledku pečlivě seznámit, i z důvodu vlivu drogy na jeho schopnost vypovídat. Toxikoman je často psychicky narušená osoba, komplikovaná, může být agresivní, nebo naopak nespolupracující, těžko se odhadují její reakce, špatně se navazuje psychologický kontakt. Je také třeba rozhodnout, zdali vliv drogy na vyslyšaného není natolik silný, že celý výslech znehodnocuje. Potom by jistě bylo příhodnější výslech odložit na dobu, kdy již osoba toxikomana nebude pod vlivem drogy.⁸⁰ Další okolností ztěžující výslech je, že osoba pod vlivem omamných a psychotropních látek je mnohem

⁷⁹ ŠTABLOVÁ, R., a kol.: *Návykové látky a současnost. první. Praha: PA ČR, 2006. s. 203*

⁸⁰ V tomto případě je nutno zkoumat na jaké droze je vyslyšaný závislý, jak dlouho a jak často drogu konzumuje a jaké jsou abstinenční příznaky.

více náchylná k sugestivním a kapciózním otázkám, jejichž důsledkem je neobjektivnost výslechu jako důkazu.⁸¹

⁸¹ CHMELÍK, J., a kol.: *Drogová kriminalita. Praha : Policie ČR, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Ministerstvo vnitra ČR - odbor personální práce a vzdělávání, 1999. s. 55*

5. Příklad z praxe

Vzhledem k zaměření této diplomové práce a jejímu důrazu na domovní prohlídku, prohlídku jiných prostor a pozemků a výslech, jistě nebude od věci uvést jeden příklad z praxe, a to trestní stíhání obviněných, D. T. a J. K. Spis, který mám k dispozici, sp. zn. ORI-2738/TČ-2009-001175-6, sp. zn. soudu 37 Nt 14/2009, bohužel není úplný, proto se víc než na skutkový stav zaměřím na provedenou domovní prohlídku a následný výslech svědka a obviněných.

Podle § 158 odst. 3 TŘ byly dne 27.2.2009 zahájeny úkony trestního řízení ve věci trestného činu nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle § 187 odst. 1, trestního zákona. V souladu s § 88 a násl. TŘ a v souladu s příkazem k odposlechu vydaným soudcem obvodního soudu, byl mezi dny 5.3.2009 a 10.3.2009 prováděn odposlech a záznam telekomunikačního provozu mobilního telefonu pana J. K.. Z uvedených odposlechů bylo posléze vyhotoveno celkové vyhodnocení, nad kterým se krátce pozastavím.

Za pozornost stojí slangové či krycí výrazy používané výrobci drog během telefonních hovorů. Dovolím si např. citovat sms, ve které píše D. T. panu J. K.: „Mate nejake bedynky? Mam nejake vybrat ja? Na kolik mame koreni? Mame místo na praci?“. Bedýnkami se v tomto případě zřejmě myslí krabičky od léků na výrobu omamných a psychotropních látek a jedů, koření značí finanční hotovost a místem na práci je myšleno místo pro výrobu drog. Slangových výrazů je v prepisech telefonních hovorů celá řada (rachejtle – myslí se 1g OPL; pomalý – pravděpodobně droga heroin, nebo braun; pětka, pětikilčo – 0,5g OPL; solnice – kyselina solná, atd.), a je proto potřeba, aby byly osoby provádějící odposlech a jeho vyhodnocení v souvislosti s drogovou kriminalitou dostatečně obeznámeny s danou problematikou.

Prováděnými odposlechy bylo zjištěno, že J.K. společně s D.T. vyráběl a prodával drogu pervitin, a následně bylo Policií České republiky zjištěno i místo, kde byly drogy vyráběny.

Po zjištění výše uvedených skutečností byla nařízena dne 11.3.2009 domovní prohlídka bytové jednotky, která měla sloužit k výrobě drog. Jednalo se o bytovou jednotku manželů H. K. a A. K., kterým bylo usnesení o domovní prohlídce doručeno před započítím domovní prohlídky, 11.3.2009 v 10:40 hod. V 10:44 hod. započala domovní prohlídka za účasti obou manželů, pana J. K., pana D. T. a nezúčastněné osoby. Vyšetřovatelé se nejdříve dotázali osoby, u níž měla být prohlídka provedena, „zdali se v bytě nachází nějaké drogy, předměty na výrobu drog, zbraně nebo věci pocházející z trestné činnosti“, na což bylo odpovězeno záporně. V bytě byly silně cítit chemikálie, charakteristické pro výrobu OPL. Během prohlídky, která trvala do 13:00 hod., bylo v dřevěné skříni na chodbě nalezeno mnoho předmětů souvisejících s výrobou drog. Jednalo se o dvouplotýnkový vařič, laboratorní baňky, digitální váhy, tablety, plastové lahve s různými kapalinami, fialový prášek, plastová nálevka, sáček zip-lock a teploměr. Za zmínku stojí i nalezené nevyplněné, avšak orazítované lékařské recepty, včetně razítka, kterým byly tyto recepty označeny, a které se nápadně podobalo originálnímu razítku MUDr. M.. Tyto předměty zcela jistě sloužily k výrobě falešných receptů, pomocí kterých si pachatelé zajišťovali přísun léků, ze kterých poté drogy vyráběli.

Z výše uvedených důvodů bylo zahájeno trestní stíhání proti D. T. a J. K. jako obviněných ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ustanovení § 187 odst. 1, trestního zákona, spáchaného ve formě spolupachatelství, a dále proti A. K. a H. K. jako obviněných ze spáchání trestného činu pomoci k trestnému činu uvedenému v § 187 odst. 1, trestního zákona.

Na zahájení trestního stíhání navazovaly výslechy obviněných a svědků. Nejdříve byly provedeny oddělené výslechy manželů H. K. a A. K.. V úvodním stadiu výslechu byla zjištěna jejich totožnost, majetkové a rodinné poměry a obviněný A.K. uvedl, že byl již několikrát vyslýchán a byl také dvakrát ve výkonu trestu odnětí svobody. Stejně jako H. K. byl poučen o svých právech a k tomuto se vyjádřil, že práva a povinnosti mu byly opětovně dostatečně vysvětleny, poučení v plném rozsahu porozuměl a již nežadá dalšího objasnění. Dále obviněný prohlásil, že byl komisařem zvláště poučen dle § 174, trestního zákona, o křivém obvinění. Ve stadiu monologu uvedl obviněný nejdříve ke své

osobě, že po dobu šesti let užíval drogu pervitin, avšak již půl roku abstínuje. K věci vypověděl obviněný (ve shodě s obviněnou H. K.), že věci byly u obviněných v bytě pouze uloženy v taškách, obvinění A. K. a H. K. obsah tašek neznali a nikdy tam žádná osoba drogy nevyrobila. V bytové jednotce docházelo prý pouze k aplikaci drog, popř. k manipulaci s chemickými látkami.

V souladu s předcházejícími kapitolami o výsledku je nutno dodat, že je na zkušenostech a odborných znalostech vyslychajícího, aby posoudil uvedená fakta. Je otázkou, zdali obvinění A. K. a H. K. vypovídali pravdu ohledně jejich nevědomosti ve vztahu k předmětům určených k výrobě drog, popř. jestli se na nepravdivých výpovědích předem nedomluvili (obě výpovědi byly velmi podobné), a to i vzhledem k odlišným informacím zjištěným výsledkem svědka k tomuto případu.

Výslech svědka M. P. byl v tomto popisovaném případě v kontrastu s předešlou výpovědí obviněných A. K. a H. K. Svědek M. P., jenž byl řádně poučen o jeho právech a povinnostech a taktéž byl poučen dle § 100 odst. 2 TR (oprávnění odepřít výpověď), vypověděl, že byl přítomen při vaření drog v bytové jednotce i za přítomnosti všech obviněných. Svědek přímo uvedl, že: „Vařiči s chemikáliemi se věnoval J. K. a D. T.. J. K. něco seškrabával ze skleněné misky, pravděpodobně efedrin, a D. T. něco míchal, kontroloval teplotu a měřil čas.“ Svědek dále uvedl, že: „J. K. po odsypání pervitinu, který nám předal, řekl, že jim zbylo dohromady 2,25g a že následující den mají v plánu vyrobit větší množství, neboť již budou mít peníze na nákup léků.“ Po monologu svědka následovaly otázky vyšetřovatele zaměřující se na způsob sjednávání schůzek s obviněnými výrobci drog, na skutečnost, zdali byl svědek pod vlivem drogy v den, o kterém vypovídal, a kde svědek získává finanční prostředky na nákup drog.

Ačkoliv již nemohu rozebrat následující dění, zvláště výsledky obviněných J. K. a D. T., již v této fázi můžeme s jistotou konstatovat, že závěry teoretické a obecné části této práce odpovídají i příkladu zde nastíněnému.

Závěr, že trestná činnost páchaná v souvislosti s drogovou kriminalitou není povětšinou záležitostí jednoho pachatele, se potvrzuje i zde. Mezi obviněnými J. K. a D.

T. byla patná spolupráce, ať již ve shánění předmětů a surovin k výrobě drog či v jejich následném prodeji. Pomoci se jim zřejmě dostalo i od dalších obviněných, kteří poskytli prostory pro výrobu drog, popř. trestnou činnost neohlásili policii.

Na místě činu nalezené stopy (léky, váhy, baňky, množství vyrobené drogy) také odpovídají typickým stopám, uvedeným v kapitole 4.3 této práce, stejně tak jako další skutečnosti případu - pachatelé si potřebné léky obstarávali za pomoci falešných receptů a lékařských razítek, na místě činu byl patrný chemický zápach, typický pro výrobu OPL, atd.

Z popisu výslechů obviněných můžeme poukázat na skutečnost, že obvinění se snaží zprostit své role v drogové kriminalitě, a to bagatelizováním své účasti, ačkoliv svědek obviněné vlastníky bytu identifikoval a ti byli dle jeho výpovědi přítomni i u výroby drog. U výslechu svědka – toxikomana je ovšem zarážející, že ačkoliv dle svých slov nemá peníze, je uživatelem drogy, tj. vyvstává otázka, jakým způsobem peníze na drogy získává. Z tohoto důvodu je nutné zaměřit se na pečlivé posouzení důvěryhodnosti svědka i na skutečnost, zdali opravdu byl v době činu schopen řádně pozorovat a vnímat popsané skutečnosti (ať již v té době byl nebo nebyl pod vlivem drog) a vzpomínky následně patřičně uchovat v paměti.

6. Drogová prevence s důrazem na prevenci primární

Pojem prevence znamená předcházení něčemu, nebo ochrana před něčím. V souladu s výkladem Světové zdravotnické organizace (WHO) dělíme prevenci na primární, sekundární a terciární. Primární prevencí rozumíme zabránění kontaktu s drogou té části populace, která s ní ještě do kontaktu nepřišla. Prevence sekundární je zaměřena na předcházení vzniku, rozvoji a přetrvávání závislosti u osob, které jsou již užíváním drogy zasaženi a postiženi, případně se na ní stali závislými. Sekundární prevence je obvykle používána jako souhrnné označení pro včasnou intervenci, poradenství a léčení, zatímco pojem terciární prevence značí předcházení vážnému či trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození z užívání drog.⁸²

Primární prevence se skládá ze tří skupin, a to všeobecné (univerzální), selektivní a indikované skupiny. Jak již název všeobecné prevence napovídá, jedná se o prevenci zaměřenou na široký okruh osob s cílem zabránit širší populaci užívání drog. Zamezení přístupu k drogám je možné spíše u mladších osob, které do styku s drogou dosud nepřišly, proto je i nejrozšířenější formou všeobecné prevence, prevence školní. Selektivní prevence již zužuje okruh osob, na který je zaměřena, a soustředí se tak na osoby rizikové, tj. osoby, u kterých je větší pravděpodobnost užívání drog. Jedná se o nesusoudnou skupinu osob, do které patří např. děti z rodin, ve kterých je rodič alkoholikem. Třetí skupinou je prevence indikovaná. Smyslem této skupiny je působit na jedince, kteří vykazují známky užívání drog, a to tak, že se snaží nejen o oddálení užívání drog, ale také o snížení frekvence a objemu užívaných drog a zmírnění následků jejich užívání.⁸³

⁸² KALINA, K., a kol.: *Drogy a drogové závislosti 1 mezioborový přístup*. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 3/5 Kamil Kalina: Úvod do drogové politiky: základní principy, pojmy, přístupy a problémy., s. 17. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/pdf/drogy_a_drog_zavislosti_dil1.pdf>.

⁸³ *Primární prevence užívání drog: Základní principy a efektivní programy. Zaostřeno na drogy*. Leden - únor 2006, čtvrtý ročník, 1/2006, s. 5. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/prevence/zaostreno_na_drogy_2006_01_cislo_1_2006>.

Primární prevence by měla být zaměřena zejména na snížení poptávky po drogách, alternativy v řešení problémů a motivování uživatelů drog k opuštění této činnosti. Účinné je také zapojení „peer“ prvku (zapojení vrstevníků do prevence), což podporuje i Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, když ve Standardech odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek z roku 2005 konstatuje, že vrstevníci mají výrazný vliv na utváření názorů a postojů dětí a dospívajících, a mohou tak účinně přispět ke snížení jejich rizikového chování.

Závěr

Drogová problematika je celosvětovým problémem a ovlivňuje život většiny lidí, aniž by si to třeba uvědomovali. Negativní následky drogové problematiky zasahují do širokého spektra oblastí, ohrožením mládeže počínaje a výdaji ze státního rozpočtu na protidrogovou politiku konče. Potírání drogové kriminality policejními orgány, účinná prevence a vymezení přesných hranic na poli omamných a psychotropních látek prostřednictvím národních právních předpisů a mezinárodních úmluv alespoň částečně tento problém eliminuje, avšak stále se nedaří účinně omezit drogovou kriminalitu na snesitelnější úroveň. Toto může být dáno na straně jedné nemalým finančním prospěchem výrobců, distributorů a převozců drog z trestné činnosti související s OPL a na straně druhé závislostí toxikomanů na drogách, kteří se tak uchylují nejen k drogové kriminalitě, ale i např. ke kriminalitě majetkové, jejímž prostřednictvím se snaží získat finanční prostředky na obstarání drog.

Trestněprávní postih pachatelů drogové kriminality je komplexně upraven v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, a je jednou z brzd drogové kriminality. Jedná se stále o poměrně novou úpravu, která oproti trestnímu zákonu z roku 1961, dle mého názoru, přináší určitá pozitiva. Tyto pozitiva spatřuji jak ve zpřesnění skutkových podstat drogových trestných činů, zpřísnění trestních sankcí za tyto činy, tak i v rozšíření kvalifikovaných skutkových podstat v jednotlivých ustanoveních.

Cílem této práce bylo upozornit na problémy spojené s drogovou kriminalitou, a to pomocí metodiky vyšetřování drogové kriminality. Metodika vyšetřování drogové kriminality je sice jen jednou částí kriminalistiky jako samostatného vědního oboru, je však částí velmi širokou a podrobný rozbor každé z jejích specifik by vystačilo na práci daleko většího rozsahu. V této práci jsem se proto snažil rozebrat hlavní specifika předmětné metodiky, což bylo potřeba mnohokrát vykládat i v souvislosti s obecnou kriminalistikou, platnou právní úpravou a judikaturou.

Hlubší rozbor vybraných částí jsem provedl u kapitol o vývoji trestněprávní úpravy, výsledku účastníků drogové kriminality (ať již přímo obviněných, či svědků) a

domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků. Mnoho dalších částí jsem tak odsunul do pozadí, ačkoliv jistě nejsou částmi méně důležitými. Ať se již jedná o mezinárodní spolupráci při postihu drogové kriminality, která je důležitá z hlediska úspěšného boje proti drogám jako globálnímu problému, legislativu EU, která ovlivňuje národní právní řády, nebo i ochranu osoby svědka, jde o pojmy úzce související s drogovou kriminalitou. Stejně tak by zasloužily hlubší rozbor operativně pátrací prostředky (zmíněné v této práci např. formou odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v kapitole příkladu z praxe), nebo ostatní (kromě podrobněji rozebraného výslechu) následné operativně pátrací a vyšetřovací úkony.

Uvedením příkladu z praxe (dle trestního spisu, který jsem měl k dispozici) jsem se pokusil porovnat některé teoretické závěry kapitol věnovaných metodice vyšetřování drogové kriminality s praxí. Jednotlivé části uvedeného případu odpovídaly teoretickým vymezením metodiky vyšetřování drogové kriminality, ať již se jednalo o chování pachatelů, spolupachatelství při výrobě drog, nebo typické stopy nalezené na místě činu.

V poslední kapitole této práce jsem alespoň částečně rozebral drogovou prevenci. Prevence je zcela jistě důležitým nástrojem v boji proti drogové kriminalitě a to jak ve formě prevence primární, sekundární nebo terciární.

Seznam použitých zkratk

AZ - zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

ESSK - Evidenční systém statistik kriminality Policie ČR

MS – Ministerstvo spravedlnosti

NPC – Národní protidrogová centrála

OPL – Omamné a psychotropní látky

OSN – Organizace spojených národů

PČR – Policie České republiky

SKPV - Služba kriminální policie a vyšetřování

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

ÚS - Ustavní soud

Úst. - zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

WHO – Světová zdravotnická organizace

Seznam použité literatury

BORNÍK, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Praha: THEMIS, 2000. 166 s.

CEJP, M., a kol.: Organizovaný zločin v České republice III. První vydání. Praha: Vydavatelství KUFR, 2004. 158 s.

CHMELÍK, J., a kol.: Drogová kriminalita. Praha : Policie ČR, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Ministerstvo vnitra ČR - odbor personální práce a vzdělávání, 1999. 96 s.

JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část, 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 904 s.

KALINA, K., a kol.: Drogy a drogové závislosti mezioborový přístup 1. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s.

KALINA, K., a kol.: Drogy a drogové závislosti mezioborový přístup 1. 1. vyd. Úřad vlády České republiky, 2003. 343 s.

KONRÁD, Z., a kol.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. 219 s.

KUCHTA, J., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 617 s.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s.

MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 1079 s.

NATARAJAN, M. Drug Abuse: Prevention and Treatment. Farnham : Ashgate, 2010. 467 s.

PORADA, V., a kol.: Kriminalistika. První vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2007. 604 s.

PORADA, V., a kol.: *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 231 s.

PORADA, Viktor a kol.: *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 309 s.

PŮRY, F., SOTOLÁŘ, A., a kol.: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení : Právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, Lékařský přístup ke zneužívání drog, Možnosti resocializace uživatelů drog*. Praha : Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. 718 s.

PŮRY, F., SOTOLÁŘ, A., a kol.: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení : Přehled soudní judikatury ; Slovníček pojmů ; Přehled účinků vybraných drog ; Instituce poskytující péči a služby osobám užívajícím omamné a psychotropní látky ; Probační a mediační služba ; Přehled protidrogových koordinátorů* Praha : Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2003. 269 s.

RYBÁŘ, M., a kol.: *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Plzeň : Nava, 2008. 145 s.

STRAUS, J.: *Kriminalistická metodika*. druhé vydání. [s.l.] : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 315 s.

STRAUS, J., a kol.: *Metodika vyšetřování drogové kriminality*, 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. 47 s.

ŠÁMAL, P., a kol.: *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1289 – 3285.

ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon. Komentář*. I.díl. 6. vydání. C.H.Beck. Praha 2004. 721 s.

ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon. Komentář*. II.díl. 6. vydání. C.H.Beck. Praha 2004 s. 723 – 1719.

ŠTABLOVÁ, R., a kol.: *Návykové látky a současnost*. první. Praha: PA ČR, 2006. 302 s.

ŠTABLOVÁ, R., BREJCHA, B.: *Drogy - vybrané kapitoly*. první vydání. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2005. 115 s.

TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN, P.: Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality [online]. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010.

VĚSTNÍK, P., JAMELKA, L.: Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. 332 s.

Ostatní zdroje

<http://www.drogy-info.cz/> [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky.

<http://old.cs.mfcr.cz/CmsGrc/Tiskove-centrum/Tiskove-zpravy/090915-celnici-odhalili-polykace-800g-kokainu.htm>

<http://www.policie.cz/clanek/velkopestirny-marihuany.aspx>

<http://www.mvcr.cz/clanek/prohlidka-dle-trestniho-radu-ve-svetle-rozhodovani-ustavniho-soudu.aspx>

<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-c-1-2011.aspx> - Musil, J.: Několik otazníků nad judikaturou Ústavního soudu v době postmoderny (na příkladu prohlídky jiných prostor a pozemků).

<http://www.policie.cz/clanek/bulletin.aspx>.

<http://www.mvcr.cz/clanek/2-2010-mnozstvi-drogy-vetsi-nez-male-dle-noveho-trestniho-zakoniku.aspx>

Česká protidrogová politika a její koordinace: Historie a současnost. Zaostřeno na drogy. Březen - duben 2009, sedmý, 2/2009, s. 2. Dostupný také z WWW: <http://icv.vlada.cz/assets/vydavatelstvi/periodicky-tisk/zaostreno_na_drogy_200902v2_www.pdf>.

Nový trestní zákoník: Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy. 15. února 2010, osmý, 1/2010, s. 1. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2010_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2010_01>.

Taneční drogy: Aktuální informace o drogách na taneční scéně. Zaostřeno na drogy. červenec – srpen 2010, osmý, 4/2010, s. 1. Dostupný také z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2010_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2010_04>.

Primární prevence užívání drog: Základní principy a efektivní programy. Zaostřeno na drogy. Leden - únor 2006, čtvrtý ročník, 1/2006, s. 5. Dostupný také z WWW:

<http://www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/prevence/zaostreno_na_drogy_2006_01_cislo_1_2006>

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2009, Úřad vlády České republiky, 2010.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010, Úřad vlády České republiky, 2011.

Informace o činnosti daňové a celní správy České republiky za rok 2010, Ministerstvo financí, Praha, květen 2011.

Obrazová příloha

Obrázek č. 1 – marihuanová cigareta, tzv. joint

(zdroj: <http://boix.wordpress.com/2007/04/19/que-es-la-droga-y-tipos-de-drogas/cannabis/>)

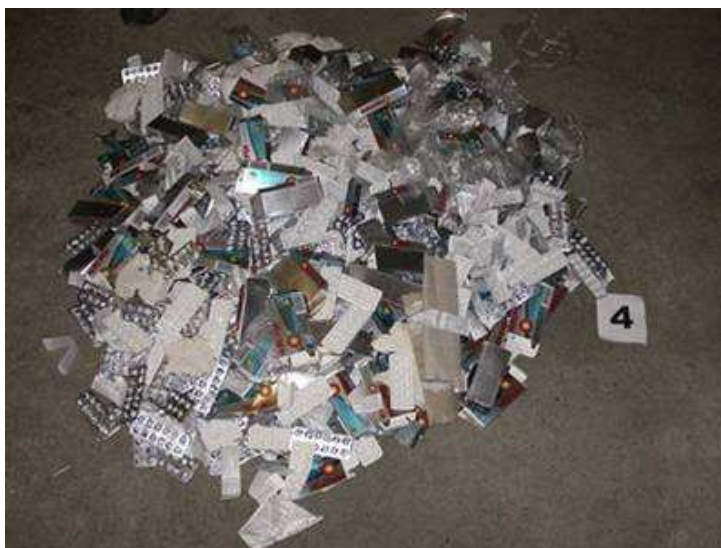

Obrázek č. 2 – předměty nalezené ve výrobě drog

(zdroj: http://www.ceskenoviny.cz/domov/index_img.php?id=34857)

Obrázek č. 3 – typické stopy nalezené na místě výroby drog
(zdroj: <http://sumpersky.rej.cz/clanky/policie-dopadla-vyrobce-a-prodejce-drog/>)

Obrázek č. 4 – typická stopa – léky ze kterých jsou drogy vyráběny
(zdroj: http://www.lidovky.cz/policiste-objevili-laborator-vyrabejici-pervitin-pro-britanii-ps2-/ln_domov.asp?c=A080404_144226_ln_domov_mel)

Obrázek č. 5 – pěstírna konopí

(zdroj: <http://www.novinky.cz/krimi/142271-policiste-odhalili-dalsi-pestirnu-marihuany.html>)

Obrázek č. 6 – pěstírna konopí

(zdroj: http://vary.idnes.cz/u-zamecke-budovy-pestovali-vietnamci-marihuanu-za-miliony-paq-/Vary-zpravy.aspx?c=A101001_160636_vary-zpravy_sou)

*Obrázek č. 7 – Balíčky kokainu pašované v dámských kalhotkách
(zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/praha/clanek.phtml?id=707053>)*

*Obrázek č. 8 – Úkryt pro pašování drog – pod vložkami do bot
(zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/115948-pasovani-drog-stale-oblibeny-cesky-sport/>)*

Obrázek č. 9 – snímek drog pašovaných v tělních dutinách
(zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/115948-pasovani-drog-stale-oblibeny-cesky-sport/>)

Obrázek č. 10 – rentgenový snímek drog pašovaných v tělních dutinách
(zdroj: <http://www.celnisprava.cz/cz/crolomouc/tiskove-zpravy/2010/Stranky/kokain-v-telnich-dutinach-africana.aspx>)

Obrázek č. 11 – služební pes vyhledávající drogy

(zdroj: http://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/celnici_cviceni20110809.html)

Obrázek č. 12 – ponorka určená k pašování drog (Kolumbie)

(zdroj: http://www.lidovky.cz/kolumbijci-zabavili-dalsi-narkoponorku-s-perfektni-navigaci-p5o-/ln_zahranici.asp?c=A110215_105815_ln_zahranici_jv)

Tabulka č. 1. - Počty osob zadržaných (NPC) a stíhaných (PČR, MS), obžalovaných (MS) a odsouzených za drogové trestné činy v letech 2005–2010 podle různých informačních zdrojů (Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR, 2011d; Policie ČR, 2011; Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2011a)

Rok	Zadrženi (NPC)	Stíhaní (ESSK)	Stíhaní (MS)	Obžalováni (MS)	Odsouzení (MS)
2002	2 000	2 204	2 504	2 247	1 216
2003	2 357	2 295	3 088	2 737	1 304
2004	2 157	2 149	2 944	2 589	1 376
2005	2 168	2 209	2 429	2 157	1 326
2006	2 198	2 344	2 630	2 314	1 444
2007	2 031	2 023	2 282	2 042	1 382
2008	2 322	2 296	2 304	2 100	1 360
2009	2 340	2 415	2 553	2 332	1 535
2010	2 525	2 437	2 377	2 152	1 652

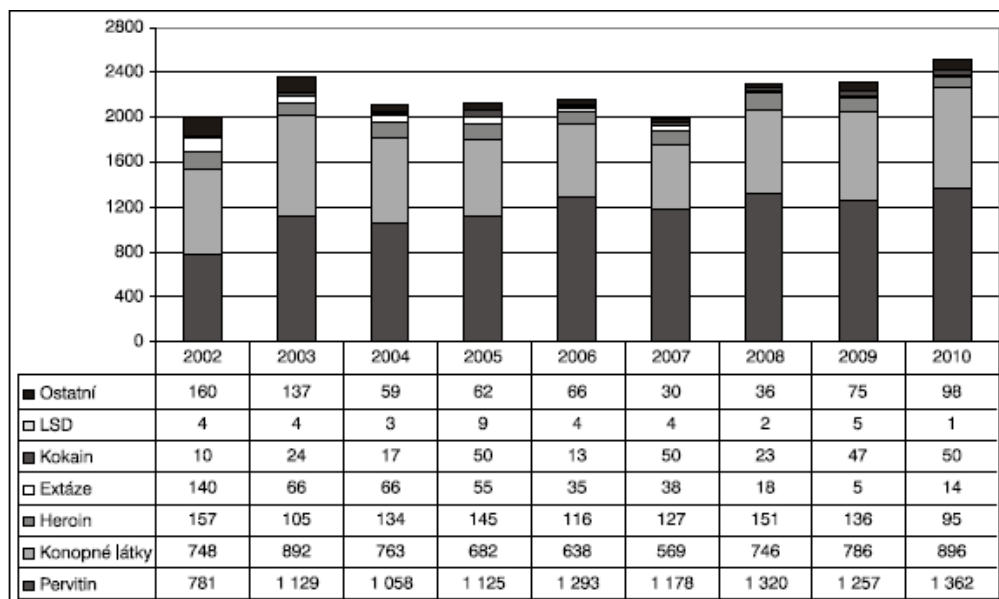
Tabulka č. 2. - Počet osob zadržaných, stíhaných, obžalovaných a odsouzených pro drogové trestné činy v rozdělení podle paragrafů v r. 2010 (Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR, 2011d; Policie ČR, 2011; Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2011a)

Ukazatel (zdroj)	§ 187 sTZ/ § 283 nTZ		§ 187a sTZ/ § 284 nTZ		§ 285 nTZ		§ 188 sTZ/ § 286 nTZ		§ 188a sTZ/ § 287 nTZ		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Zadrženi (NPC)	2 057	81,5	255	10,1	117	4,6	87	3,4	9	0,4	2 525	100,0
Stíhaní (ESSK)	1 972	80,9	240	9,8	108	4,4	109	4,5	8	0,3	2 437	100,0
Stíhaní (MS)	1 902	80,0	231	9,7	90	3,8	147	6,2	7	0,3	2 377	100,0
Obžalováni (MS)	1 753	81,5	187	8,7	70	3,3	136	6,3	6	0,3	2 152	100,0
Odsouzení (MS)	1 328	80,4	178	10,8	35	2,1	109	6,6	2	0,1	1 652	100,0

Tabulka č. 3. - Počet zadržaných osob podle hlavních typů drog a drogových paragrafů v r. 2010 podle NPC (Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR, 2011d)

Droga	Výroba, pašování a prodej (§ 187, § 188 sTZ/ § 283, § 285, § 286 nTZ)		Držení pro sebe (§ 187a sTZ/§ 284 nTZ)		Šíření toxikomanie (§ 188a sTZ/§287 nTZ)		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Konopné látky	744	32,9	152	59,6	8	88,9	904	35,8
Pervitin	1 293	57,2	69	27,1	1	11,1	1363	54,0
Kokain	44	1,9	6	2,4	0	0,0	50	2,0
Heroin	78	3,4	17	6,7	0	0,0	95	3,8
Extáze	8	0,4	6	2,4	0	0,0	14	0,6
LSD	1	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,0
Ostatní drogy	93	4,1	5	2,0	0	0,0	98	3,9
Celkem osob	2 261	100,0	255	100,0	9	100,0	2525	100,0

Tabulka č. 4. - Podíl drog u osob zadržaných pro páchaní drogové trestné činnosti v l. 2002–2010 (Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR, 2011d)

Tabulka č. 5. - Tresty a další opatření uložená u DTČ v r. 2010 podle paragrafů (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2011a; Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010)

Ukazatel	§ 187/§ 283		§ 187a/§ 284		§ 285		§ 188/§ 286		§ 188a/§ 287		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Odsouzeno osob	1 328	100,0	178	100,0	35	100,0	109	100,0	2	100,0	1 652	100,0
Nepodmíněný trest celkem	440	33,1	27	15,2	1	2,9	40	36,7	1	50,0	509	30,8
– z toho v délce do 1 roku	48	3,6	13	7,3	0	0,0	16	14,7	0	0,0	77	4,7
– z toho v délce 1–4 roky	342	25,8	11	6,2	1	2,9	22	20,2	1	50,0	377	22,8
– z toho v délce 5–14 let	52	3,9	3	1,7	0	0,0	2	1,8	0	0,0	57	3,5
– z toho v délce od 15 let	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Podmíněný trest	790	59,5	125	70,2	27	77,1	60	55,0	1	50,0	1 003	60,7
Domácí vězení	1	0,1	0	0,0	1	2,9	0	0,0	0	0,0	2	0,1
Obecně prospěšné práce	47	3,5	10	5,6	5	14,3	6	5,5	0	0,0	68	4,1
Zákaz činnosti	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Peněžitý trest	10	0,8	4	2,2	1	2,9	0	0,0	0	0,0	15	0,9
Upuštěno od potrestání	30	2,3	5	2,8	0	0,0	3	2,8	0	0,0	38	2,3
Ochranné léčení	45	3,4	3	1,7	0	0,0	2	1,8	0	0,0	50	3,0

(všechny tabulky – zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010, Úřad vlády České republiky, 2011)

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je metodika vyšetřování drogové kriminality. Důvodů, proč jsem si vybral právě toto téma, je hned několik. Problematika drog, drogové kriminality, závislosti na drogách i nelegálního obchodu s drogami se postupem času stala globálním celosvětovým problémem, který zasahuje do mnoha oblastí lidského života, a proto je třeba na něj neustále upozorňovat.

Právě tato skutečnost, společně s dalšími důvody, jakým je např. má osobní spojitost s drogovou problematikou (několikaleté zapojení do programu zaměřeného na primární prevenci drog na středních školách), mě vedly k výběru tohoto tématu.

Má práce je rozdělena do šesti částí. V prvních dvou částech vymezují obecné pojmy spojené s drogovou problematikou a provádím rozdělení drog do skupin, dle vybraných kritérií. Pro lepší orientaci v problematice uvádím nejznámější zástupce jednotlivých druhů drog i s popisem jejich účinků na organismus člověka.

Ve třetí části mé diplomové práce se zaměřuji na trestněprávní postih drogových trestných činů a historický vývoj právní úpravy s tímto problémem spojený. Hlubší rozbor věnuji v této části zákonu č. 140/1961 Sb., trestnímu zákonu, a dále aktuálnímu předpisu upravujícímu postih drogových trestných činů, zákonu č. 40/2009 Sb., trestnímu zákoníku.

Čtvrtá část diplomové práce je věnována nejdůležitější části tohoto tématu – metodiku vyšetřování drogové kriminality. Vzhledem ke značnému rozsahu tohoto tématu jsem nerozebíral jednotlivé aspekty stejně podrobně a rozhodl jsem se zaměřit pouze na vybrané části, jež jsem podrobil důkladnějšímu rozboru. Větší prostor jsem tak věnoval domovní prohlídce, prohlídce jiných prostor a pozemků a výslechům.

V páté části této práce uvádím příklad z praxe, dle trestního spisu, ke kterému jsem získal přístup. Uvedení tohoto příkladu napomáhá, dle mého názoru, lepšímu pochopení teoretické části a zároveň mi dovolí alespoň částečně porovnat teorii s praxí.

Závěrečná část je určena stručnému nastínění drogové prevence, a to zvláště prevence primární, neboť prevence drogových závislostí je velmi důležitý nástroj v boji proti drogové kriminalitě.

Methodology for investigation of drug-related crimes (chosen issues)

Summary

The methodology for investigation of drug-related crime is the topic of this thesis. There are a few reasons why I have chosen this topic. The issue of drugs, drug-related crime, drug addiction and also illegal drug traffic has become recently the worldwide problem which intervenes into many areas of human life and therefore we must constantly pay attention to it. Especially this fact, together with other reasons as my personal connection with drug issue (few-year-long involvement in the program focused on the primary prevention from drugs at secondary schools) made me to choose this topic.

My thesis is divided into 6 parts. In the first two chapters I define the general notions related to the drug issue and I provide with the division of drugs into groups under chosen criteria. For the better orientation in this issue I have listed the most common types of drugs with the description of their effect on the organism of humans.

In the third part of my thesis I focus on the criminal prosecution of drug offences and the historical development of the legal regulation of this issue. More deeply I analyze the Act No. 140/1961 Coll., the Criminal Act, as amended and the actual legal regulation governing the prosecution of drug offences, the Act No. 40/20096 Coll., the Criminal Code, as amended.

The forth part of the thesis is dedicated to the most important part of the topic- to the methodology for investigation of drug crime. Regarding the wide scope of this topic I have not analyzed all aspects at the same level but I rather have decided to focus on certain parts which I have analyzed properly. Especially I have dedicated more space to search of premises, search of other premises and land and interrogations.

In the fifth part I have used the practice example, according to the criminal file to which I got an access. This example helps the better understanding of the theoretical part and it also allows comparing theory with practice.

The final part is dedicated to the brief overview of the drug prevention, especially the primary prevention because the prevention of drug addiction is a very important tool in the fight against drug crime.

Klíčová slova:

drogy, drogová kriminalita, vyšetřování

Key words:

drugs, drug-related crime, investigation